

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**De sacramentis in specie, de baptismo et firmatione- Cod.
Ettenheim-Münster 295**

[S.l.], [18. Jahrh.]

Disputatio 1ma

[urn:nbn:de:bsz:31-130126](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-130126)

Regulatio ima. —

De Sacramentis in genere. —

Vox Sacramenti analogia est et talia habet significata. Sumitur imo pro pecunia illa quam olim libertates apud pontificem deponerant ut qui causa cederet, ea privaretur et cederet publico Erario, vocatur hoc pecunia Sacramentum, quia in loco sacro deponeretur. Sumitur ido pro iuramento sive peritorio sive promisorio praesertim militum, quia quicquid divini nominis invocatione peragitur Sacramentum vocari solet. Sumitur lio pro re aliqua sacra sed oc-
cultâ sive pro sacro Secreto sive mysterio, sic dicitur apheioru imo Deus facere nobis notum facere Sacramentum voluntatis suae. — Sumitur ilo pro eo quod significat sub se continens rem occultam et est idem ac Symbolum mysticum, quo in sensu orationes et Collectae vocantur vocabantur in ecclesia Sacramenta, sic lignum vitae dicitur Sacramentum Christi. Sumitur onio sive ido pro Ceremonia sacra sensibili, inculcata à Deo ut lignum Spirituales sanctificationis

hominis, et quae solet usu hominem aliquo modo ^{2.}
qualiter aut legaliter sanctificare, et in hoc sensu pro
cessit questio. 1° quor in presenti vigilatione exami-
nabimus. 1° existentia sacramentorum, 2° essentia.
3° efficaciam. 4° Causas. —

Sectio 1ma. —

De Existentia sacramentorum. —

Tria circa existentiam sacramentorum videntur esse ob-
scura, an extiterint aliqua signa. 1° ante. 2° post
Adami lapsum in lege natura et veteri. deniq; quid
de nostris sentiendum.

Subsectio 1ma. —

De Existentia sacramentorum ante Christum.
Varij sunt Status. 1us est pura natura, in quo ad
gratiam, et finem supernaturalem elevatus v. fuisse
clarum enim est ita creari homine a Deo
potuisse. 2us est status innocentia qui revera fuit
tempore antequam Adam peccaret. 3us est status
Innocentia qui non fuit sed haud dubie fuisset si
Adam non peccasset. 4us. et Status legis naturae,
qui viguit ab Adamo usq; ad moysen. 5us à moysen
usq; ad Christum, et dicitur legis scripturae. de singulis hoc loco agetur.

Articulus unus. —

An in statu Innocentiae si durasset futura
fuissent sacramenta.

Nota quaestionem procedere de sacramentis quae haec-
tenus de se ipsa instituta fuerunt. queritur an haec y horum
aliqua fuissent instituenda si natura fuisset integra,
nec per peccatum à felici statu Innocentiae excidisset
de alijs enim alterius rationis sacramentis, quae Deus
potuisset instituere, quis poterit divinare. —

Uico nulla in statu Innocentiae esse perseverasset futura
fuissent sacra, sive Christus venisset sive non.
Ita dicit Thomas q. 67. Vasquez et alij. —

Plur imò. quia si Christus venturus non fuisset
nulla etiam in eo statu futura fuissent sacramenta.
Certum enim est omnia sacramenta quae de facto habemus
instituta fuisse à Christo in remedium naturae infirmae
nec non in gloriam et exaltationem Christi ergo Christo
non incarnato nulla fuissent sacramenta futura. ex his
quae de facto sunt. fundamentum enim ea aperendi
colligi deberet ex nascenti decreto, quo instituta sunt,
habemus autem hinc fundamentum aperendi impositius

3.
oppositum, ut enim profectis decreti, Deus sacramenta in
istius ul instrumenta opinionis Christi in remedium natura
infirmi ul ijs ad gratiam amissam recuperandam. Invenitur
et simul in gloriam et exaltationem Christi, qua omnia
motiva Christo non incarnato, et Innocentia statu per
severante cessarent. —
ul autem pbeus nullu sacramentum ex ijs, qua de facto
instituta sunt futurum fuisse in statu innocentia est
in eo statu incarnatus fuisse Christus quod probare,
nullum motivum propter quod illa nunc de facto instituta
sunt in eo statu mansurum fuisse, quod proinde est probatur.
quia motivum, propter quod de facto instituta sunt sa-
cramenta, qua peccatum supponunt, fuit infirmitas
natura humana per peccatum lauciola, qua indigebat
remedio ad sanitatem recuperandam. Cum ergo hoc
motivum in illo statu cessaret, etiam nullum fuisse
futurum sacramentum peccatum supponens, cum pbeabiliter
nemo in eo statu peccaturus fuisse. — Motivum vero
quo de facto instituta eucharistia e solum suavitatis
nostra sed etiam honor et Cultus Dei, hoc rati in statu
Innocentia cessaret, Christus o fuisse oblatas Deo in

Sacrificium, eo quod sacrificium victima maculationem re-
=quirit, in eo autem statu si venisset Christus habuisset
Carnem impassibilem et Querens hoc Sacramtu cepisset.
Plur rōe. quia in quaestione facti, et qua est de respondens,
=le à solā diviniā voluntate id solum prudenter possum
aperere, quod ex scriptura patribus u ecclesiis sensu
nobis innotescit, alqui ex his o innotescit fuisse futura
sacramenta sedamo o peccante, ergo o possumus im-
=prudenter aperere. — Plur maior. quia in rebus
puri ab alterius voluntate pendentes id tantum pruden-
ter potest operi, quod innotescit et colligitur ex regulis,
quibus huiusmodi voluntas declaratur, regula autem
sunt scriptura patres ecclesio sensus, unde licet aliqua
rationes in alterutram partem adferri possint, ea tamen
seorsim accepta non tam ostendunt, quod factum sit, u
=futurum fuerit, quam quod fieri voluisset, adeo in rebus
arbitri et à solā voluntate diviniā pendentes non debet
quidquam ex solis rationibus in alterutram partem Concludi.
Plur etiam mi: quia ex scriptura nullo modo colligimus sa-
=cramenta futura fuisse naturā manente integrā, et statu in-
=nocentia perseverante, in posteris, imo Contrarium colligi-
=mus, cum sacramenta sint inchoata à Christo post hominis

7.
Lazum, qui venit quærere, et saluum facere quod perierat,
qui sacramenta instituit tanquam salutares medicinas con:
tra peccata. —

Obiicit 1°. Augustinus l. 13 de ciuitate Dei c. 20
ait lignū uita sacramentum fuisse, ergo nulla Celsio.
R: n: sequetur, quod enim illud lignū uita uerū dicitur
sacramentum o fuerit, quia o erit lignū in se sacrum. 2°
quia nullam sanctitatem nequidem legalem usu suo esse
rebat. Augustinus autem lignū illud uita ait, sacra-
mentū fuisse, quia medicinali aliquid significabat. —

Obiicit 2°. matrimonium in eo statu fuit sacramentū.
Pho ad apheas slo. dicit Augustinus sacramentū hoc
magnum est. 3° Adco dextrum Augustini probare solū
matrimonium mox esse sacramentum o uerū in illo statu,
hunc enim tantum erit figura Cunctionis ^{uerti} cum
humanitate, et Christi cum ecclesia: ad nunc sacramentū
est magnum, quia per institutionem non solum significat,
sed etiam operatur gratia ad eog eleuatum est ad esse sacra-
menti. —

Obiicit 3°. in illo statu erant herbae medicinales, ergo
praelyonebatur morbus. —

R: herbas illas fuisse ad ornatum uniuersi. —

Obiicit 4to. Sed iudei peccare potuissent, ergo equiperentur
nidentia. — Cur autem. si quid impediret fuisse
Iustitia originalis, alqui hanc in ipso Adam non impedi-
-vit peccatum, ergo nec in posteris. —

R: posteros et fuisse peccaturos sed in gratia firmandos.
ita Rhodes, qui laudat hanc sententiam probabilissimam,
quia sicut Adam accepit ea lege gratiam, ut si pecca-
-ret, omnes etiam conposteris perderet gratiam, sic ac-
-cepit etiam eam, ut si non peccaret acciperet posteris
gratiam, et in ea firmaretur, alioqui poena delicti
videretur excedere mercedem obedientiae. hoc probabiliter
etiam ex eo colligitur, quod si non peccasset Adam, nec
ipse deinceps nec ullus posterorum eius fuisse mortuus.
Cur ergo magis ademptus fuisse corporis immortalis
valem quam animae; hoc ergo posito nihil possumus
colligere ex decreto, quod Deus habuit de futuro Chri-
-sto, nec de sacramentis, quae ex hoc decreto sunt
instituta ex meritis Christi et in remedium naturae in
peccatum lapsae, ergo ex eo decreto nil potest colligi,
quod non sit ex meritis Christi, et in remedium naturae lapsae,
scilicet sacramenta in statu innocentiae nec essent ex meritis Christi
nec in remedium naturae lapsae, ergo istud non potest colligi
ex decreto, quod Deus habuit.

Articulus 2us. —

An et quale Sacramentum fuerit in lege. natura,
et quale Carvulorum Remedium. —

Nota imo. Tempus quod post peccatum fuit dividi in
tres status nempe in statu legis naturae, scilicet evangelicae
sive gratiae. Status legis naturae sic dicitur, quia ho-
mines habebant legem naturalem naturalem scilicet et di-
vinae rationis, pono tamen fidei legem naturalem instructu,
et si absq; lege scripta communiter et publice proposita
quodis imo per moysen data fuit, hinc ab eo usq; ad Chris-
tum fuit quo ad populum Judaeorum status legis in tabu-
lis scriptae, quod alias interim nationes tempus legis naturae
duravit usq; ad Christum, a Christo autem est tempus gratiae. —

Nota 2°. modum rite sumi esse, primo laxè,
pro quolibet signo externo interna fidei potentativo in
quo sensu à scholasticis sacrificia oblationes, decimae, et
quaecumq; signa externa internam animi fidem potentantia
appellatur sacramenta. — 2°. strictè pro signo sensibili
instituto à Deo ad significandam gratiae gratiam sive
praesentem sive futuram usq; ex opere operato in meritorum
Christi, et in hac acceptione loquimur. num scilicet aliqua
in statu naturae fuerint sacramenta et an rite dicta fuerint.

Nota 3ta. Polissimam difficultatem hic esse circa re-
medium illud, quo infantes in statu naturae liberabantur.
Dico 2do. in lege naturae includendum fuisse à Deo aliquod
remedium, quo pueri mundarentur à peccato originali est
Comuni.

Plur ex Innocentio 3to Cap: maiores de Baptismo ab-
inquit ut universi pereant, quorum quotidie multitudo do-
monitur, quin et ipsis misericors Deus, qui neminem vult
perire, aliquod remedium procuravit ad salutem.

Confirmatur. Circumcisio parvulorum negotium Abrahami
propter fidem in Christum afferebat remedium, atqui
eadem in Christum veritatem fides fuit in lege naturae,
ergo etiam attulit remedium, praesertim cum Apostolus
dicat ad Romanos sic sicut enim per unius delictum
in omnes homines in Condemnationem, sic per unius
Justitiam in omnes homines in iustificationem.

Obiicitur. etiam parvuli qui moriuntur in utero matris
sunt antecedente voluntate ad salutem à Deo voluti,
cum tamen in utero matris nullum habeant paratu
remedium, et sufficit ut possint per causas naturales
suo tempore evelli baptizari, ergo et si parvuli qui in
lege naturae ante adultam aetatem moriebantur, nullum

habuerint pro eâ abale salutis remedium, adhuc tamen dic-
cebantur à Deo ad salutem voliti, quia saltem poterant
per causas naturales in adultam abalem produci, et in ea
quibus alibus cum auxilio divina gratia elicite justificari.
¶ n: sequentem, ul enim pueri in utero matris dicantur
à Deo voluntate antecedente ad salutem voliti, sufficiens ul
illis sit naturalia remedia humano modo applicanda,
ô potest autem humano modo remedium regenerationis
illis applicari, qui adhuc sunt in utero materno: ul enim
salus applicatio humano modo fiat, supponit personâ
genitam, et in se ipsâ existentem, cum regeneratione su-
ponat generationem, ergo nisi quis sit genitus generatione
naturali, quod fit per naturalitatem, ô Consequitur ab
antecedente voluntate, quam Deus habet salvandi
omnes, exclusus. — e contra vero quia potest hu-
mano modo parvulis ex utero materno iam exclusis re-
medium regenerationis applicari, sic in eâ abale nullum
haberent medium salutis, Consequenter antecedentes ab
illâ voluntate. Dei salvandi omnes omnino exclusi.
Secus dicendum est de ijs, quibus nulla humana indus-
tria applicari potest remedium salutis, v quia deest aqua

ad baptizandum necessaria, & quia o' ad qui baptizet,
semper enim in huiusmodi casibus e' obiecta huma-
no modo applicandi remedium salutis saltem remota,
in aliqua causa libera, qua' potest puerum in tales an-
tiquas o' adducere. — pro quo. —

Nota ex Rhodes in decreto divino quo vult Parvulus
salvari, duo posunt distingui signa rationis, in uno vult
Deus salutem parvulorum, et remedium sufficiens, ergo
applicationem, modo nulla causa obstat. in 2do autem
signo videt causas 2das illius medij applicationem
impedire ob suum naturalem cursum, quod ipsum ei di-
citur, non vult tamen impedire et facere miraculum
ob alias rationes sequentia eterna Cognitas. —

Dico 2do. remedium parvulorum fuit adus protestati-
vus fidei in mesiam venturum. —

Plus quia sicut decrevit nullum adultum absq' propria fide
in Christum salvari, ita nullum parvulum ab originali
Justificatione absq' parentum fide, & alterius saltem
implicita in Christum. ^{homo} ergo enim hoc ad dignitatem
et excellentiam Christi, & nulli nisi per ipsius fidem potest
ad salutem et Justificationem aditus habere, in sum-
ma gratia datur hominibus iuxta illud adbru. 2do nec

enim aliud nomen sub Caelo datum est, quo oporteat nos alios fieri. —

Propositio. remedium, pro Justificatione, parvulorum infidelium non fuit solum actus internus fidei in Christum interna voluntate minister ad puerum directus, sed debet simul adungi actus aliquis sensibilis externus, per quem parentes ad pueri Curatores fidem Christi verituri nomine pueri protestarentur, Ita Communiter Theologi.

Contra Vasquez.

Plur quia Justificatio est oral nisi in fide. Christique Conventio dicitur fuisse tunc aliquod signum fidei illius protestativum, sed hoc signum debebat esse externum sensibile, quia parvuli per hoc signum uniebantur ecclesie fidelium, non minus quam adulti, in nullum autem religionis nova adstantur homines sine visibiliu Sacramentoru Officio prout ex Augustino refert D. Thomas, et quia ecclesia semper fuit visibilis, ergo etiam istud per quod quis fiebat membrum ecclesie. —

Pro. s. Patres sentiebant Justificari parvulos per fidei parentum internam, ergo est oral sicut signo externo. —
Pro. d. adens per fidem tantum internam hujus externo signo manifestata con: —

Dico ipso hoc parvulorum remedium fuisse vere sacra-
mentum, quia vera fuit Ceremonia sacra scriptis sig-
nificans Sanctificationem qua tunc pueris Percebat. Ita
Augustinus lib. 5to Contra Julianum Cap. 6. o est
Credendum aut famulos Dei, arte dalem Circumcisione
quandoque ineral ip mediatoris fides nullo Sacramento
opidulatos esse parvulis fuis, quamvis quod illud esset
Scriptura Divina docere voluerit.

Obiicit. ^{Hinc sequitur} hoc sacramentum fuisse causam sancti-
tatis etiam perfecta in pueris, cui applicabatur non sicut
ac baptizatus, sed hoc diei non potest ergo.

Plur. sequela. quia utrumque est signum gratiae, et
ad utriusque presentiam deus procedit ad gratiam infalibi-
liter dandam.

R. n. sequela maioris. neq enim ideo nunc baptizatus est
Causa gratiae, quia est radicem lignum gratiae. ut alie-
= rius, ut enim aliquid sit signum gratiae radicem o est nec
= ceptum, ut ipsum Causa gratiae, sed sufficit ut istam ab alio
Causandam. significat, sicut Sacramenta Moysaica legi serant
practica signa gratiae, quam tamen ipsa non Causabant, neq
in suscipientibus neq pro tunc in nobis, sed eam per Christum
dandam figurabant, nec etiam ut sit Causa gratiae sufficit

ul ad ipsius presentiam infalibiles ponatur gratia, hoc enim
etiam iure conditioni convenit. aliter est igitur ad
causam causa necessarium, ut aliquo modo siue physica
siue moraliter in effectum influat. illud ergo remedium
parvulorum est conditio, licet mus vero tantum moraliter
causat gratiam movendo Deum per intrinsecam aliquam
honestatem, quam habet pro ut est instrumentalis actio Christi:
quam honestatem non habebat remedium illud legis naturae
quia nondum erat assumptum a Christo ut passionis suae
instrumentum, hinc illud non erat causa gratiae uli tamen
nunc est legitimus.

Quaeritur ino. Non dictum signum externa fidei probativum
fuerit a Deo determinatum in specie an vero tantum in
genere.

Ad eo. fuisse determinatum in genere relinquendum
autem in specie et individuo determinandum ab ipso
applicante, quia si fuisse a Deo in specie determinatum
haud dubie aliqua illius notitia ad nos pervenisset vel
per scripturam vel per traditionem sed nulla per-
venit, ergo non fuit in sola specie actionis determi-
natum.

Dices ergo facilius fuit parvulis in lege naturae via-

ad salutem quam sit modo in lege gratia, quia nunc
determinatur materia et forma huius sacramenti: scilicet
aqua cum dulcibus verbis; tunc autem quolibet verba suffi-
ciebant ad salvandum verum aliquid alia materia.

R: deo, d: sequens erat maior facilitas. Ad id quod con-
tingit nego. facilitas ista applicandi remedium cui:
cumq; erat maior. Ad id quod, eo quod minus determinata
esset. Ceremonia ista, quam nunc habemus, et simpli-
citer tamen erat minor aliunde, quia summa tunc
erat ignorantia ecclesiae originalis et messiae, neque ista
constabat quid vellet ecclesia fieri.

Quaeres 2do. quomodo illud remedium parvulorum
conducat gratiam, an ex opere operato v. opere operantis
an vero ut pura conditio.

R: deo. imo non ex opere operato hoc enim sacra-
mentum, ut inquit. Apollolus ait fuit egeru' elemen-
tum ac sacramentum in lege scripta si ergo hoc gratia
non causavit ex opere operato multo minus illud.

R: 2do. nec ex opere operantis, si enim sic causa est
gratiam, debuit sic minister esse in statu gratiae, sed ad
applicandam validam semper fuit dubia, cum nemo sciat
sine amore an odio dignus.

9.
R: 3°. remedium illud fuit tantum conditio, quae posita
intuitu meritorum Christi futurorum etus operatur gratia.
Quares 3°. quid de sacrificijs in lege natura dicendum
R: ea varia fuisse. non quidem Jure Divino positivo incli-
dula, sed divino inclinatu inspirata et per humanam
legem determinata. Prior ars Constat ex sacrificio
Abelis, Caini Melchisedech & brahe. Posterior autem
Plur. si enim sacrificatio illa fuerit inclidula Jure divino
positivo, fuisse quod omnes eadem sacrificia, ubi nunc
apud Catholicos est sacrificium Eucharistia, alqui non
fuerunt eadem quod omnes, Abel enim sacrificavit
primogenita gregis, Cain fructus terra, alij alia, prout
ex Scripturis Constat ergo.

Quares 4°. an in lege natura inter hoc arvutoru
remedium fuerint alia sacramenta.

R: negative. quia nulla est sufficiens et authoritas et ratio
ea pro illo statu multiplicandi quid quidem illo tempore, pro-
videntia o tamen ut sacramentum sed ut virtus est. decimas
et oblationes dicendum est fuisse sacramenta laxi et improprie.
Item sacrificium Abrahae de vacca Trienni, sacrificium Noe
mi de pecoribus et volucribus mundi, et sacrificium Melchisedechi
o fuerint sacramenta proprie dicta.

Ratio est quia suo usu nullam præcipuebant exhibebant sanctitatem,
nequidem in iurata seu legale, et si condidissent tamen
erant ad hoc stabiliter instituta. adeoq; manebant intra limites
puri sacrificij dei. sacrificium Melchisedech tamen divina sed
humana ordinatione. erat institutum, nec habuit sacerdotium
ex ordinatione divina, sed ex electione populi, et ex successione
hereditaria.

Articulus 3us.

An et qualia sacramenta fuerint in lege veteri
scribitur.

Dico 1mo. in lege veteri scripta fuerunt plura, eaq; veris
et proprie dicta sacramenta in Communibus Auctoribus.

Ratio est. 1mo quia id manifeste ex libris libri Leviticus
numerorum, Deuteronomij colligitur. 2do quia id Clarius
nil G.illum florentinum ubi Definit Eugenius pontifex
sacramenta nove legis, a sacramentis antiquæ legis nullum
differre, ergo supponit in antiqua lege fuisse sacramenta.

3^{io}. quia id ipsum auctori supponit Tridentinum sessione 21ma
Canone. 2do dum ait si quis dixerit ea ipsa nove legis sacra-
menta a sacramentis antiquæ legis tamen differre nisi quia Ceri-
monia sunt alia, et alij externi ritus anathema sit.

Dico 2do. legis veteris et scripta sacramenta recte vocantur,
ad 2os. 1mo quidem ad Circumcisionem, 2° ad Successionem

10.
postea baptizatus: sicut enim Circumcisio ^o incedit a Moysse
sed ab Abraham, debet tamen pertinere ad legem veterem
quia fuit ibi iterum stabilita, eratq; Janua ad ingrediendum
in caetera sacramta, et Ceremonias istius legis. an vero
Circumcisio habuerit vim ferendi gratiam suscipientibus
illam et remittendi peccatum originale. dicitur infra, nunc
sufficiat illam fuisse proprie et verum sacramentum, quia
sive dederit sive ^o dederit gratiam in suo usu erat
tamen Ceremonia sacra sanctificans et emgens aliter
modo. personam cum Deo et altum de figurabat gratia
per nostra sacramenta danda. ut dicitur Augustinus l.
1° Contra Iulianum. 2° ad agnū Paschalem, qui fuit
figura nostra Pechoris lta. 3° ad varias purgationes,
quibus nostra Correspondent poenitentia, 4° deniq; ad Gene-
rationem Pontificis et sacerdotum, qui respondet quod nos Sacra-
mentum ordinis omnia enim ista erant umbra et figura nos-
trorum sacramentorum. ita Divus Thomas 2^a 2^a q: 102
articulo 2°. Caeteriq; Theologi Communiter. Firmationi
nostro et extrema unctioni nullum Correspondit in lege veteri,
eo quod illud sit sacramentum similitudinis gratiae, quae est propria
legis Evangelicæ, quae et hoc autem sit immediata, nazarath's
ad gloriam, cuius aditus in lege veteri erat clausus. —

matrimonium autem hunc o erat sacramtu quia nondum erat
facta ^{humanitatis} ~~humanitas~~ ^{cum} ~~verbo~~, cuius est symbolu
sed erat durabat in officium naturae

Dico 3tio. Scripta legis sacramenta iam omnia cessant
in nova, patet imprimis ex illo Apostoli ad Hebraeos
ultimo. Translato sacerdotio necesse est, ut lege translatio
fiat, alqui translatum est antiquum sacerdotium et Com-
mutatum in novum Christi, ergo etiam legis translatio
facta est et in novam. Commutata.

Firmatur. quia vetera sacramenta erant tantum figura
novorum, ut testatur florentinu, alqui ^{propheta} ^{bonitate}
Cessat figura, ergo ⁱⁿ ^{novis} ^{sacramentis} ⁱⁿ ^{lege}
evangelica cessabant antiqua.

Observa ^{ante} Cum sacramentis legis scripta cessasse, etiam
sacramenta ~~etiam~~ legis naturae, quod de ^{Genese} ^{et} ^{propheta}
Vasquez, 3tia parte, unde sequitur a opinione Gaierani
pulsatis remedium legis naturae applicare, prope parvulis
etiam in lege evangelica in malis adhuc vero existentibus
spe Contra fidem.

Quaeres quozplex potissimu fuerit finis Circumcisionis.
R: 3plex. primarius erat, ut posteris Abrahama agnoscere
parentum populo Dei, et ab ijs distinguerentur tanquam

peculiares Dei Cultores, et credentes Messiam venturum.
Darius finis erat ut esset remedium peccati originalis, o-
quod ex opere operato illud tolleret, sed quia si nullo reme-
dio legis natura brevis sublatum esset, Circumcisio illud
afferret. —

Sub. lectio 2da.

De Existentiâ Sacramentorum Post Christum
id est in lege gratia. —

Tridentinum totâ Lectione ultimâ proprie instituta esse
Sacramenta ostendit. —

Ratio est. quia Congruit recta rationi ut media salutis Deo
homini providentia consentanea ipsius naturæ, atque homo
ad cognitionem rerum spiritualium et divinarum pervenire
nullo modo potest, nisi per Sensibilia, ergo talia media con-
gruebant institueri.

Articulus 1mus. —

Et qualia sint Sacramenta in lege gratia, et quos-
dammodo de fide in lege Evangelica dantur vera proprie
dicta Sacramenta est de fide, sic enim Legibus à varijs
Cælis et Pontificibus definitum est contra varios hæreticos,
qui v. omnia v. saltem aliqua nova legis Sacramenta negant,
Constat etiam ex illis scripturæ locis ex quibus singula Sacra-
mentorum materiae habentur, inter alias rationes congruentiæ hæc
adduci possunt. imò quidem ut sic ostendatur de existentia,

quos est solum Gratia Gratia Gratia, sed etiam similibus iuxta
illud ut qui in ligno vincebat in ligno quoque vinceret. quod
delubrum ut homo qui per affectum dei sensibilia contemnit per
usum sensibilem sanaretur ut maculam faceret inde hostis
unde laeral. 2do. ut sic humiliaremur: merito enim
subiicitur homo inferioribus et inanibus rebus, qui rationi et
Deo subici noluit. — 3tio. ut specialis medicina rationativa,
4to. ut sic homo possit de sua salute securior esse
exerimur enim nos sacramenta percipere et aliunde
scimus hoc efficaciter causare. gratiam, ubi est datus effectus.
Si autem signum gratiae esset aliquis actus interior magis
dubitarem, quia est solum effectus dubij de dispositione
requisita sed etiam de ipsa sacramenti dispositione. —

Ita 2do. sacramenta nova legis sunt longe nobiliora sa-
cramentis antiquae legis.

Plurimo. quia nostra causant ex opere operato veram et
internam gratiam in suscipiente, quod nos faciebant illa.

2do. quia nostra etiam excedunt in hoc, quod sunt exempla
veterum, quae tantum erant imagines et umbrae nostrorum,
adeoque ut umbra exceditur a veritate, et imago ab exemplari,
sic illa exceduntur a nostris. —

Dico 3tio. ex sacramentis nova legis aliqui dicuntur mortui-
orum, ut baptismus et poenitentia, quia conferunt vitam

gratiam, qua est anima vitare. illa simpliciter primam, ideo
 dicitur sacramentum reconciliationis. hinc una gratiam
 post legem ideoq; secunda tabula a patribus appellatur.
 reliqua sunt vivorum, quia supponunt amam gratiam, etiam
 solum augent in ordine ad varios fines, ad quos ordinantur
 Ex his duo illa prima sunt necessaria necessitate mediij et
 simul precepti, baptizmus quidem omnibus, poenitentia vero
 legis tantum. alia sunt necessaria tantum necessitate ma-
 :cepti, matrimonium et ordo sunt necessaria voluntati, et univ[er]sali.

Dico 1°. Sacramenta nova legis sunt precise numero. septem
 est de fide. 1mo quidem, quia sic habetur ex Traditione
 Ap[osto]lica. 2do quia in ipsi expressie definitur in flo-
 rentino ab Eugenio 4to in decreto. 3^{io}. quia idem etiam
 expressius adhuc definitur in Tridentino sessione 7ma Conci-
 lio de sacentis in genere, ubi sic habetur, si quis dixerit
 Sacramenta nova legis o[mn]ia fuisse omnia a Jesu Christo
 Domino nostro in ecclesia aut esse plura aut ^{alibi} ~~plura~~ ^{alibi} ~~plura~~ quam
 septem scilicet baptismus et car[is]m. aut etiam aliquos horu[m]
 o[mn]ia esse vera et p[ro]p[ri]um sacra[m]entum anathema sit.

Dico 2°. Septennarius numerus hic est convenientissimus,
 quia videlicet sacramenta ecclesie in ecclesia sunt ad vivi-
 ficando[rum] spiritaliter homines, sed eodem in p[ar]te spiritali

promovendas se per naturalia autem affinitate quadam.
Comandar ^{naturalibus} Corporalibus et spiritualibus Corporalibus unumquod
in genere pro ut Communiter assumitur ut Verbum a Theo
logis dicentibus ordinem se per naturalem similari ordinem
naturalem rerum cu multa proportione generis ad genus, in
vita autem naturali et Corporali quinq sunt unicuique
se necesse et absolute Considerato necessaria, duo autem
in super alia necessaria sunt relative ad Communiteralem,
unicuique enim proprie et per se primus indiget ut naturali
ter indiget vitali, et bene habeat, 1mo generatione,
per qua incipit esse et vivere. 2do augmento per
quod perficitur ad magnitudinem et refectionem virtutis
activae humanae naturae Congruentem. 3mo. nutritione.
per quam Conservatur ita et vigor agendi iam probabilis;
4to. indiget aliquo per accidens, et ex suspensione
supervenientis nocuumendi, ut hoc removeatur nempe cura
lione, qua saltem inclinatam agrotanti salutem restituit,
5to. et per bonam dactionem, qua reliquias agrotantis iam
degressa peritus auferat, et salutem restitutam finaliter
perficiat. postremo relative ad Communiteralem dualiter unus
quisque indiget principaliter potestate. Jurisdictionis qua regere
propiet multitudinem et exercere actus publicos, deinde virtute

generativa per quam possit operari ad Conservationem Comu-
 nitatis, quo quotidie ratione mortalitatis minuitur. —
 Totidem quibus eget medijs quo ad vitam spiritualem
 et supernaturalem. 1° nimirum baptismo per quem, qui
 spiritaliter regeneratur iuxta illud ad dictum 3° per
 lavacrum regenerationis. 2° Confirmatione, per quam
 augetur virtus per antecessorem baptismum accepta, et
 inducitur peculiare robur, per infusionem Spiritus Sancti
 iuxta illud Lucæ 28 Dedit in Civitate. quoad usq. indu-
 amini virtute ex alto. 3° Eucharistia, per quam spi-
 ritualiter nutritur anima et preservatur à peccatis iuxta
 illud Joannis 6°, qui manducal meam Carnem et bibit
 meum sanguinem habet vitam aeternam, et rursus: in me
 manet et ego in illo. 4° poenitentia, quae restituat
 salutem animae cum perditam fuerit per peccatum iuxta illud
Psalmi 48. Lava animam meam. 5° extrema unctione
 qua solvantur reliquiae peccatorum et finaliter respicitur
 spiritalis salus hominis ad vitam aeternam iuxta illud Matthæi
5° si in peccatis sit, dimittentur ei. 6° ordine,
 per quem accipitur solertias subveniendi multitudini iuxta
 illud ad hebraeos 13° hostias offerunt o solum pro se

sed etiam pro populo. ritu. matrimonio per quod quatenus
est in officium natura propagatur et servatur genus huc
manu quatenus est autem. secundum exhibentur Civis fa-
ritualiter educati et instructi prout oportet, sed et itaq;
convenientissimū fuisse ut sacramta nova legis nec plura
esset nec pauciora quam legem.

Obiicit. videntur omnino & plura & pauciora esse. nova
legis sacramta quā legem.

Respon. quia si considerentur eodem genus & specie sub
alternam in duplici differentia distinctur. dividuntur enim
sacramta in viva et mortuorum nec o in sacramta
quae consistunt in usu et in sacramtum quod ex natura
sua est permanens, neq; consistit in usu. respon. quia si con-
siderentur eodem specie infimam sunt plura quam legem,
quia sacramtum Eucharistia quod est unum de legem com-
munes enumeratis dividitur rursus in duas species nempe
in sacramtum Corporis Christi, et in sacramtum sanguinis
Christi, quorum utrumlibet existere. et sacramentaliter separari
potest. separatum ab alio. Item sacramtum ordinis subdivi-
ditur in plures ordines specie distinctos, quorum singuli sunt
totidem sacramta. Valensia scyfm existere. operari sacramta

R: n: assumptum, qui autem ad eam directionis partem, qua
 facta reponse eget dicendum sit valebit ex dicendis de
 Sacramento ordinis et Eucharistia, nunc, breviser dico sicut
 dicitur unum numero Sacramentum ex materia et forma inter
 se unitis o physice, sed moraliter quasi per aggregationem,
 nempe propter unicam significationem gratia, ita etiam Sacra-
 mentum Eucharistia est unum species infima, sicut et ordo
 licet partibus constitutis inter se separabilibus, quia accidentia
 panis et vini Corpus et Sanguis Christi licet praesentia sint
 significationibus gratia specie inadeguata diversis unum tamen
 specie infima quales Sacramentum Constituant unitate, aggrega-
 tionis, quia in perfectione unius Civij spiritualis inclu-
 duntur et partes quasi integrantes ipsius, sicut Cibum et
 potus naturalis respectu Civij naturalis, quo tamen non
 obstantibus Cibum Eucharisticum est unum actualiter adaequatum
 Sacramentum Cum constanter dicat solum Eucharisticum
 similiter dicendum est de ordine, quia omnes ipsius gradus
 disponunt ad unum finem ministerij publici honoris privi-
 legialium et Comparantur inter se, sicut gradus intensiois
 physicae, qui praesistentibus superadditi, ita unam unitatem
 Constituant, ut gradus quilibet praesistentes etiam locum
 sumpti, unam similes qualitatem de se ipsis Constituant.

in quod partem
 per genus
 in quibus
 calat itaq
 nec flos
 le. non
 faciem sub
 duntur enim
 licentia
 re notari
 quia si
 et phore
 legem com
 res nempe
 ante huius
 habiles huius
 inis subivi
 ubi sunt
 vari sacralia

Articulus 2us. —

Non inter sacramenta datur aliquis ordo? —

Sunt, qui censent nullum inter sacramenta ordinem dignitatis
sive perfectionis certam aliquam regulam Constitui posse,
uno excepto sacramento Eucharistia, quod ipsum etiam si con-
sideretur o absolute sed relative ad suscipiendum. Et, quod
perfectionem effectus, quem illi Communicat, habere se simili-
ter tanquam excedens et excessum, Comparatione Baptismi et
penitentia, quatenus nimirum offert subteriore gratiam,
quam utraq haec sacramenta, o autem offert remissionem pecca-
torum saltem per se et amari, quam tamen ista offerunt. Ita
Vasquez et alij. fundamentum istorum est, quia omnia
sacramenta procedunt ab eodem principio, quod est deus,
et ad eundem effectum ordinantur, qui est gratia, qua autem
sunt eiusdem rationis, sunt ex parte principij dum ex parte
effectus nullum videntur prioris et posterioris ordinem inclu-
dere, sed se habent ex aequo quoad omnia. —

Sic datur omnino aliquis ordo inter sacramenta, quia
quocumq a deo sunt, ordinata sunt; sacramenta autem
maxime a deo sunt, ergo ordinata sunt. Quia autem
eorum ordo considerari potest, nempe rationis seu doctrinae, aut
independentia quoad apprehensionem et intelligentiam. 2us
necessitatis. 3us dignitatis sive perfectionis. Per h^{oc} art^{ic}ulo si ngulos.

imus ordo rationis siue doctrina est ille ipse, quo eadem sa-
-ceramenta numerata sunt ex Philo Hieronymo. —

Hic quia imprimis, quilibet seorsim et singulariter sumpti
sunt priores ratione, quam multitudo illos continens, et
unicuique ceteros seorsim addens docente philosopho simplicia
esse priora compositis, et prius capi per se id cui fit
additio, quam aditamentum simul cum eo cui additur: Cum
igitur ordo et matrimonium respiciant ea se multitudine,
sunt posteriora quing reliquis sacramentis, quae ex natura
sua seorsim unumquemque et adum se. nasci perficiunt.
ordine autem posterior est matrimonium, quia hoc ad
filios Carnales, ille ad spirituales gignendos ordinatur;
intentio autem doctrina Theologica directè fertur ad spiri-
tualia adeo, prius ad magis spiritualia ceteris scilicet.
deinde inter reliqua quing sacramenta priora sunt, quae
operantur per se, et possunt vitam spirituales positivè
quàm quae meliorum malo per accidens intervenienti,
adeo, poenitentia et extrema unctio sunt posteriora reliquis
tribus, poenitentia autem per quam acquiritur sanguis
sanctus deperdita est prior quam extrema unctio per quam
eadem magis respicitur et reliquiis mali magis abluuntur.
Deniq inter cetera alia sacramenta prior basilissimus per

quem homo regeneratur, et primū esse spirituale acqui-
ritur cui cetera sunt significandū. sequitur deus fir-
matio augens et corroborans virtutem per baptismū data,
succedit postmodum Eucharistia, cui annexa est ultima
vita Christiana perfectio, et finis summæ unionis cum
Deo, ordo itaq̃ rationis sive doctrina Theologica sic
est. baptismus, Confirmatio, Eucharistia, poenitentia,
extrema unctio, ordo, matrimonium.

2do. ordine necessitatis nascuntur in primis quinque illa
sacramta, quæ pertinent directè et principaliter ad
perfectiōem uniuscuiusq̃. scilicet et videlicet, magis
enim necesse est, unumquemq̃ respectum esse, quam
ut suum esse et virtutem in alios diffundat. inter hæc
quinque autem magis necessaria sunt illa tria, quæ re-
quiruntur per se quam reliqua duo requisita dantur
per accidens nimirum ratione peccati iure personalis
cuius solius existentia est tamen etiam originariè est
quasi per accidens respectu institutionis sacramentorum,
ex istis autem duobus magis necessarium est quod tollit
peccata quoad substantiam, quam quod tollit solam
reliquias eorum, deinde ex istis alijs tribus summa est ne-
cessitas eius sacramenti, quod dat omnem esse spirituale, et

16.
sine quo caetera haberi non possunt. magis postea necessa-
rium est, unde specialiter provenit robur fidei, quam unde
specialiter provenit augmentum. Charitatis, quia fides
est magis necessaria, quam Charitas, cum haec abq; illa
haberi non possit, bene dicitur in Converso. — Deniq;
ex sacramentis ad multitudinem ordinatis magis necessarium
unde propagandus filij Carnales quam unde. Spirituales
idq; pater impossibilitatem utitur Spirituales abq; Car-
nales, cum hi abq; illis excludere possint. ex hoc dicitur
Ordinis seriem necessitatis inter sacramenta: baptis-
mus, firmatio, Eucharistia, poenitentia, extrema unctio matri-
monium ordo.
Ordo dignitatis est hic. Eucharistia, ordo, extrema unctio
poenitentia. Firmatio, baptis-
mus, hinc licet baptis-
mus maioris sit necessitatis quam Firmatio
v. ordo potest tamen Firmatio esse sacramentum no-
stantius, pater pstantiam gratia robustioris, et abundantioris
quam pter, siquidem gratiam auget, quae data est in bap-
tismo, sic etiam ordinis sacramentum Conferri potest p-
stantius quatenus necessario fieri debet a digniore ministro,
et pter maiorem sublimioremq; potestatem pater gratia
fundamentum sententiae negative sub initium articuli
posita dicit contingere lae se et idem principium, et eadem
Causa principalis, et data utatur dignioribus instrumentis ad

effectus similiter dignos inter se, utrum sit in aere
esse effectus sacramenta dignitate, dum sacris sine
doctrina theologica, dum necessitate, dum dignitate. —

Articulus 31us. —

Non necessaria sunt sacramenta in lege gratia.
Duplex. Fieri potest necessitas sacramentorum, una
necessitas illa instituendi. Quia necessitas illa suscipiendi.
Certum est nullam fuisse absolutam necessitatem illa
instituendi, cum liberè à Deo instituta sunt, et tunc
fuit necessitas respectiva in ordine ad hominum salutem
quam Deus sine ulla sacramenti procreare potuisset.
Altera necessitas suscipiendi sacramenta iam instituta
est vera, sed de hac hic queritur. —

Nota. susceptionem sacramentorum duobus modis esse necessa-
riam, quodam dicuntur necessaria. necessitate mediij, quodam
praecepti, necessitate mediij habent illa sacramenta, sine quibus
susceptis salus obtineri non potest, adeoque ut nec ignorantia
nec impotentia excuset. necessitate praecepti habent
illa sacramenta, sine quibus salus quidem obtineri potest, attamen
tamen excusat ignorantia et impotentia. —

Dico. quodam sacramenta sunt necessaria. necessitate mediij
et quodam necessitate praecepti. Comunis. Quia
habere dicuntur Eucharistia Firmatio, extrema unctio. —

ima baptisimus, poenitentia, ut examinandi valebit. —

17.

Obiicies. Contra explicationem medij et procepi; Ignorantia et involentia omnia excusant in illis, quae sunt necessaria necessitate medij, ergo. —

Plus autem per solam Contritionem potest obtineri salus sine baptismo et poenitentia, si v. ignorantur v. a populo recipi, ergo frustra ponuntur duae illae necessitates Sacramenti. —

R: d: autem Relationis per solam Contritionem obtineri potest salus sine baptismo in re suscepto Con: sine baptismo v. in re v. in voto suscepto nego. Contritio enim est volun baptisimi et poenitentiae. —

Instabis. ergo etiam Eucharistia est necessaria necessitate medij. —

Plus sequela. ideo dicit baptisimus esse necessarium necessitate medij, quod debeat recipi v. in re v. in voto ita ut loco eius ponatur Contritio v. amor Dei qui est ad volun saltem implicitum baptisimi, atque Contritio v. amor Dei est etiam implicitum volun Eucharistia, et hoc ipso, quod ponatur Contritio v. amor Dei, recipitur necessario in voto Eucharistia, ergo illa atq. est necessaria necessitate medij, sicut baptisimus.

Plus minor: ideo Eucharistia est implicitum volun baptisimi, quia est amor super omnia, qui si perseveret, excusabit

voluntatem, et baptismum suorum et ipsa suscipiunt, alii
etiam excipit voluntatem ad existenciam Eucharisticam
ne Deus per violationem precepti, de Eucharistia suscipi
enda offendatur, ergo Eucharistia est volun Eucharistia, ac
baptismi, v. ostendatur, Cuius contritio potius est volun baptismi
quam Eucharistia.

Et propterea Eucharistiam potius esse volun baptismi, et poeri
verba quam Eucharistia, Communionis aut extremis unctionis,
quia est productiva. imo per se gratia absolute ad salutem
necessaria, quae prius effectus est baptismi et poeritioris.
Non est autem per se imo productiva gratia, nisi sit
a reliquis sacramentis, aut alijs preceptis observantibus.
Cum ergo dicitur baptismus necessarius v. in re v. in verbo nomi
ne volu significatur propositum in iudicium, prout ordinatur
ad producendam primam gratiam per se. loquendo, sine
qua salus haberi non potest, illud ipsum autem volun, sine
quod potest ordinatur ad Eucharistiam. o imo est
productione imo gratia, sed augmentum illius, et licet
Eucharistia imo gratiam per accidens producat, necessario
tamen o est ordinata per se imo effectus Eucharistia producat
Inclabit. si occurrat preceptum o quod nihil omnino producat
imo gratiam, et tamen necessaria o quod necessitate medijs,
ergo productio imo gratia prout facit ad rem propter se.

R: transeat ardens. ut enim aliquod Sacramentum sit necessarium necessitate mediij debet et anima producere gratiam et esse sic praeceptum hinc Conditio est anima gratiam producat necessaria tamen est necessitate mediij, quia sic est praecepta. verum utcumq; haec omnia sint.

Dico tamen. etiam dato, quod Chritio sit ad volum ducta ritus ac baptisimi ac poenitentia, nihilominus recte dixeretur quod baptisimus et poenitentia sint necessaria necessitate mediij, Eucharistia vera et reliqua tantum necessitate praecepti.

Rac quia salus nunquam obtineri potest sine baptismo et Chritione loco istius posita, sed potest obtineri sine perceptione Eucharistia posita ignorantia invincibilis, sive impossibilitatis casu, et sine Chritione istius loco posita ergo baptisimus magis est necessarius quam Eucharistia, haec maioritas explicari potest nisi dicatur necessitas mediij, ergo idem est de poenitentia respectu confirmationis aut extremae unctionis, sine enim confirmari aut inungi potest, necesse est, et habeatur Chritio, at vero si nequeat gentilis baptizari, aut peccator fieri, tenetur elicere actu positivum Chritionis aut amoris Dei, qui pro istis sacramentis agat ac producat animam gratiam, illa ergo sacramenta sunt necessaria necessitate mediij quae suscipi debent re ipsa

fusi p...
Ruchan...
hanc...
volum...
fieri...
mo...
ad...
cor...
vol...
in...
vol...
in...
et...
nec...
hanc...
nec...
nec...
nec...

v saltem substitui in loco illorum. Quibus, aliqui solus baptizans
à o baptizato et sola poenitentia à peccatore. v debet reijci
hujusmodi substitui. Quibus, ergo ista sola sunt necessaria.
necessitate medijs. ex dictis

Colliges 1mo. restitutionem o esse necessariam necessitate
medijs, quia qui restituere. o potest ad nullum tenetur
adum, al vero ista est necessarius baptizans et poenitentia
quia qui baptizari nequit aut p^oterit necesse est ut
Controversatur.

Colliges 2do. Remissionem peccati esse effectum Eucha-
ristiae ordinarium v per accidens: haec enim per se tendit
ad nutritionem spirituales, et non ad amovendum
peccatum esse luxurians illum quoque finem intendat.

De Essentia Sacramenti in Communi.
Subsectio 1ma.

De Essentia Sacramenti metaphysica in Com-
muni.
Dixi sacramenti in Communi prout à sacramentis nova et
antiquae legis abstractis, si enim sermo esset de solis
sacramentis nova legis o esset difficile invenire rationem
Communem in qua omnia univoce conveniant, sed cum certum
sit in veteri lege fuisse sacramenta, hinc difficile est

19.
rationem Communem assignare, quae utriusq; sacramentis univoca
sic Conveniunt, ut aetiam alijs utriusq; ritibus et Ceremonijs
sacris Conveniant. — Articulus inus. —

An et qualiter sacramentum sit in genere
signi. —

Cum haeres nostri temporis haeretici, ut Zwinlius, Me-
lanchton, et alij dogmatizent, sacramentum in scripturis sacris
nunquam pro signo rei sacrae accipi, sed tantum pro ipsa
re sacra abscondita, Contra quos. —

Dico imo. Sacramentum est in genere signi ita magister in
4to. distinctione una: Dives Thomas q: 6o articulo
Ceteriq; Theologi Communiter. —

Ratio est. quia Sacramentum est res aliqua. sensibilis alterius rei
significativa. dicit enim ordinem ad sanctitatem tanquam
ad finem suum significatum, adeoq; hoc sacramentum est
signum, ~~est~~ generis de specie. —

Observe igitur duo esse reru genera, quaedam enim sui tantum
genera sunt, ita ut per se ad aliud significandum non sic ordinantur,
quales sunt res inerte naturales, quaedam vero ad aliud signi-
ficandum sunt inventa et instituta, quales v.g. sunt voces arti-
culatae humanorum Cogitum expressiva, ut verba, Liba, etc.
ad huiusmodi reru genus dicimus pertinere sacramenta. —

Dico 2do. Sacramentū ē est signū naturale, sed arbitrarium
sive ex iustitudo et ad placidum iā Divus Thomas Cateriq.
Theologiq. signū autem arbitrarium sive ex iustitudo aut ad
placitum vocamus istud, quod ex sola rei natura ē est
latē determinate demonstrativum sui significati, sed illud
demonstrat ex sacro tantum et ordinatione alicuius superioris
intellectualis, quod illud ad tale significandum quid determinate
iustitudo. hoc appo. — Eius. — Eius.

Conclusio. quia res istae sensibiles et naturales, quae iam de
facto ad esse Sacramenti sunt elevatae non habent ex se
et natura sua determinatam significationem rei supernaturalis,
ergo sacra ē sunt signa naturalia, sed arbitrarie iustitudo
ad significandam supernaturalem sanctificationem, referunt
enim iam res quam voces ad significandum ordinari. —
Nota tamen sacramenta esse iustitudo in ijs rebus, quae quanta
habent similitudinem et proportionem cū sanctificatione et
modo sanctificationis, quae significandus. Sunt ergo sacramenta
signa symbolica id est habentia in se similitudinem aliquam.
Specialem cū gratia speciali Omnisvis Sacramenti. —
Baptismus specialiter est externa ablutio Corporis habet
similitudinem quantam cū ablutione interna animae quae
figuratam baptismalem quatenus emundat a vitiis Conspis
et a peccato originali. Firmatio quatenus fit per unctionem

20.
qua alioquin adhibetur ad roborandum Corpus habet simili-
tudinem cum qualia. Confirmationis, ul roborande hominem
ad defendendum fortiter fidem sacrosam res byzantinum;
qua tamen magister se sola o sufficit ul una per alteru
simpliciter et determinata significatur, ideo necessaria fuit
unius ad alteru significandum ordinatio et institutio. —
Dico 3tio. Sacra non modo unu aliquid sed plura nobis sig-
nificant. unu amaris reliqua rario, et prout ordinem aliquem
ad hoc unum sine principale habet. — explicatur
quia significant spiritualem sanctitatem imprimis prout homini
operendam deinde causam efficiendam et meritoriam, scilicet
Christum, prout is per passionem et mortem est fons et
auctor huius sanctificationis. Deniq etiam significant gloria
futuram, hinc dicitur Thomas ait sacramentum esse rem
moralivum eius quod processit passionis scilicet Christi
et demonstrativum eius, quod in nobis per passionem Christi
efficitur, scilicet gratia et sanctitatis incrementum sine pro-
mptatione futura gloria. —

Nota. tamen esse quoad hoc discrimen inter Eucharistiam
et cetera sacramenta, quia quia in usu spirituali signifi-
cant proximie sanctificationem nostram; sacramentum veru
Eucharistia, quod est permanent signum significat proximie Christi

et quidem per modum Cibi, siue panis qui de Caele descendit
sepequenter damentum cum ordine ad nostram sanctificationem
quam efficit, quando ad usum applicatur, iuxta illud Christi
Joannis 6° qui manducal meam Carnem et libit meum
sanquinem in me manet et ego in eo, et ibidem qui manducal
hunc panem vivet in aeternum. —

Dico 4°. Signu illud in quo Ratio Sacrali Spiritu debet
esse res aliqua sensibilis ita dicitur Thomas Sect. 6°.
art. 4°. — Ratio est quia Sacralia sunt signa
pro instructione hominis ergo debent modo eius intelligendi
esse proportionali, aliter modus intelligendi Connaturalis
homini est, et per sensibilia venit in cognitione insensibilia,
Cum itaq res per Sacralia significata sint spiritualia, et
convenienter nobis per Sacramenta intelligenda proportionat,
debet ista Sacralia esse res quaedam sensibiles habentes
analogiam cum rebus sacris quas significant, ut dum sui
speciem sensibus ingerunt aliquid aliud faciunt in nostram
Cognitionem venire, hoc enim ad rationem sibi requirit,
S. Augustinus. —

Confirmatur quia Sacralia sunt Ceremonia sacra, quibus ho-
mines in unius religionis visibilem formam conveniant, et

ab alijs distinguuntur, ergo debent ab rebus externis et sensibi-

21.

libus insubili.
Non obstat si dicas istam rationem Sacrali: o requiri pro eo quod
potuerit Deus insubiliere signa. spiritualia. ad significandam
etiam per eandem veram animi sanctitatem quia. nec sicut
factum nec conveniens in ordinem ad homines sic fieri
proferat. Dixi in ordine ad homines fieri sic potuerit
in ordine ad angelos et sic fuissent o hominum sed angelorum
Sacramta.

Nota. quomodo verba. sint de numero rerum sensibilibus.
quatenus sensibile dicitur, quidquid sensibus subiacet dicitur
Thomas dicitur res sensibiles a verbis distinguere, ut patet
ex auctoritate. Augustini quam afferit, accedit verbum ad
elementum et sit. Sacramtum, per rem itaq. sensibilem intelli-
gitur hic res aliqua permanens et Corporea sensu per-
ceptibilis v. etiam actus sensibiles a verbis forma verborum
pronuntiatione diversi. sub rebus etiam. huiusmodi actus
sensibiles Comprehendi dicitur Divus Thomas art. 6to sic
autem accepta. re. sensibili pprio ex Divo Thoma a nobis
abata o nec necessitatem evincit, sed Congruentiam.

Dico 6to. est etiam de ratione Sacri esse tale. signum.
quod aliqua lege fixa et stabili habitum sit, nec pro una
solum v. altera vice, sed permanens ita hanc. et hanc.

Saltem in primis inductione diccurrendo per singula, quae in quavis
statu, ubi dei Cultus viguit fuerunt habita pro Sacralis
genie dictis. —

Ratio autem est, quia teste Augustino l. 19 Contra faustū
c. 11 Sacralia sunt signa, quibus homines in unū religi-
onis nomen colligantur, sicut ex eo religio est stabili
ita etiam signa ista debent esse stabilia. —

Confirmatur quia signa ad placidum quae in Communem
hominum utilitatem instituuntur, debent unica et stabili lege
institui. — pro quo —

Nota 1°. Clausuram esse intelligendam de lege absolute
perpetua sufficit enim, quod signa ista sive Sacralia sint
frequenter pro uno aliquo statu, quo homines ex divina
ordinatione saltem & saltem forma Colendi Deum profecto
viderentur ut pro tempore legis naturae & Mosaeicae, ut patet
ex Sacrali antiquis iam absolutis. —

Nota 2° valde stabile esse quod docet huius, profecto de
potentia Dei absoluta institui verū aliquod Sacralium esse per
manens sed merè transiens pro una solum v. altera
vice, nostra proinde Clausura intelligenda quoad factum
et maiorem Congruentiam. —

Articulus 2dus. —

Non sacramentum ul sic definiti possit. —

Resolutio huius questionis dependet a resolutione trium
altera. 1ma est. an sacramentum sit una per se, an unum per
accidens. 2da est. an sacramenta veteris legis fuerint vera. et
pprie dicta. sacramenta, an vero impprie dictum. 3ta est,
an sacramenta veteris et nouae legis in ratione sacramenti uniuocè.
Conueniant, an vero aquivocè u analogicè. —

Dico 1mo. Sacramentum materialiter siue physice et in genere
naturae siue entis Consideratum est ens merè per accidens,
Consideratum autem formaliter siue moraliter id est praeiè
in ratione sacramenti aut signi est ens unum per se ita Panneus
lugo. —

Rao 1ma partis clara est, quia constat ex verbis, et ex signi-
ficatione humana et diuina. —

Rao 2da partis est, quia substratum significationis, et
ipsa significatio habet se in genere moris, siue signi uel
actus et potentia, res autem uerba humana, et uerborum signi-
ficatio aut substratum ipsius significationis diuina, siue
sacramentalis, exè habet se sicut actus et potentia, ex
actu autem et potentia sit sufficienter unum per se in genere
moris u ordinis u artis. —

la, que in qua
sacralis
contra iustitiam
in una religio
habilis
manam
habili lege
lege afflic
sacra sit
res diuina
cum p
ul p
p
c
u
ad p

Dico 2do. Sacra veteris legis erant proprie sacramenta quia
nulla potest esse religio sine sacralis adeoque nec vera religio
sine veris sacralis. et quia illic erant vera sacrificia, ergo
et vera sacramenta, deinde Patris et Filia, praesertim.
Florentinum in decreto unionis et Tridentinum Sessione 7ma
loquuntur de utriusque nova et antiqua legis sacralis lingua
de rebus sub eodem genere. Contentis, scilicet sacra nova
legis praestantiora operant, denique quia sacrali in genere.
Definitio proprie utriusque convenit ut patet.

Dico 3ho. Sacra veteris et nova legis univoca conveniunt
in ratione signi.

Ratio est, quia in eisdem rei sacra significatione conveniunt
scilicet in significatione gratiae sanctificantis, et in signifi-
catione Christi passionis et mortis eius, uti et in significatione
future gloriae, ergo ratione signi consequenter et ratione sacrali
univoca conveniunt.

2do. utraque sacra sunt univoca
propterea sanctificant formaliter id est propterea addunt homines
quibus applicantur specialiter hoc ipso Deo ^{Devotio} devotos.

Quod nostra aliter devincant quam antiqua differentia sunt.
2do conveniunt etiam univoca in genere causa efficiens
in hoc sensu propterea dant sanctitatem legalem, aliam variam.
Privilegia propterea est dignitas aut varietas sacramentorum.
Obiectis 3mo. antiqua erant figura nostrorum, aliquid figura

o Convenit univoce cum re figurata, ergo.

R: d: mai: erant tantum figura nego etiam sacramenta Con:
Cypria m: d: Equens o erant univoca quatenus figura con:
quatenus sacraa nego Chiam ficuti Iusta Briacum est
filius quia est imago Patris cu patre. univocus o p: est
tamen quatenus homo.

Obiices rdo: Sacra. antiqua gratiam habituatam non
nisi mediis nobis significabant, quorum erant figura
ergo rāo signi o potest illis et nobis convenire univoce
Et sequela. quia rāo, quae uni inferiori mediante alio
Completis non potest utrisq univoce convenire.

R: Sacramentum in genere. solum dicere. rāonem signi in
Ipso o vero determinati, quod sit signū futurū v presentis
gratia, itam autem rāonem o minus participant vetera
quam nova. Sacraa ac proinde aequaliter participant
rāonem nominis sacraa respondentem adeoq in rāone
sacraa univoce cum nobis conveniunt.

Confirmatur quia ad Rāonem sacraa o pertinet quod mediate
v immediate gratiam significat, sed ab hoc abstrahit, unde
sacraa vetera gratiam sanctificantem mediis nobis
significat, hoc tamen o obstat univocationi, cum

non ex ratione generica sed specifica antiquorum sacramentorum
oriatur. —

Dico 4to. Sacramentum ul sic potest definiiri ita Communiter Theo-
logi. —

Ratio est, quia nihil obstat o quod sit ens per accidens, o
etiam quod vetera sacramenta. o sint proprie dicta sacramenta, non
deniq quod sacramentis utriusq dari o possit ratio aliqua univoce
Communis, alqui aliud obstaculum o potest assignari, ergo —

Articulus 2us —

Quanam ergo sit legitima Sacramenti ul sic definitio.

Dico. bene definitur Sacramentum in genere, quod sit signum
sacrum et visibile, gratis permanentes institutum a Deo. ita
Martinson. —

Ratio. quia haec definitio convenit omni et soli sacramento. —

Dicitur autem. Signum Sacrum dicitur ex parte rei significati-
nam sacramenta antiquae legis erant signa Christi venturi, et
gratis per ipsum referendo, quam tantum significabant, et
non causabant, nostra vero causant et significant, utque
sacramentu signu sacrum non significative, sed etiam forma-
-lites, sacramentum enim et sanctificat moraliter eos, quibus admini-
-stratur, hinc tam ministrans quam accipiens indigne peccat
peccato sacrilegij. — pro quo —

Nolu replicem esse Generationem alteram legalem et moralem
 quae est u. regulatio ad Cultum divinū u. emundatio ab aliqua
 macula legali, u. alia cum Deo Civitatis Convenit etiam longi
 vasis verbis; alia. Sanctificatio per gratiam sanctificantem
 haec o. tribuitur per sacramenta formaliter, sed tantū prior.
 Ratio vis significativa et causativa o. Convenit. Sacrales ex
 natura, sed tantum ex institutione, nam res sensibiles non
 significant naturaliter gratiam sanctificantem, neq. sanctificant
 moraliter id est non dicant Deo sine Dei cui alterius ordi.
 natione. Saltem quoad solam istorū sanctificationem.

Obiicies imo. effectus Sacrales formalis o. e. suscipiendam Con
 stituere formaliter sacra, sed tantum participem rei sacrae
 alias sequeretur omnes suscipientes hoc ipso. spe. a Deo Bene
 dictos.

R. Sacrales Constitutio formaliter recipientem sacra tantum
 in hoc sensu moralis, quod omnis suscipiens hoc ipso maneat
 Deo specialiter desinet devotus tanquam ad ipsum generationi
 modo pertinens, sicut hoc ipso quod vasis u. calicibus agiti
 certa certa Ceremonia illi formaliter sacraentur, et fuerunt
 ut instrumenta peculiariter ad Cultum Dei.

Instabis imo. suscipientes sacrales hoc se sunt excrebiles, et
 apparet in indigni. Communicantibus, ergo. Sacrales o. reddunt.

hominem sacrum in sensu formali, hoc ipso quod applicatur,
nam forma si in subiecto est potest esse communicare eodem effectu
formalem.

R: etiam indignè Communicantem fieri sacrum in sensu mo-
rali, hoc enim ipso fit Communicans Christi, et eius domesticus
quasi, et sic potest execrabilis scelerata verè sanctitate, sicut qui
ordinatur sacerdos in materiali, sine dubio hoc ipso scelerat
peculiariter ad Deum, ut minister sacrum tametsi quoad
veram sanctitatem sit execrabilis, unde nec Benedictus est
à Deo, quia hæc dignitas convenit homini scelerata sanctitate
per gratiam,

Instabis 2do. sacrificium esse sacrum formaliter offerentem
ergo nec sacramentum.

R: hæc potest autem negari etiam. dignitas est, quod sacri-
ficium ut tale non referatur nisi ad Deum Colendum,
Sacramentum autem referatur ad hominem Sacrandum.

Obicies 2do. scelerata nova legis non gerunt gratiam in
genere. Causa formalis sed efficiens, ergo etiam scelerata
antiquæ legis operantur suam imperfectam sanctitatem in
genere causa tantum efficiens.

R: S: autem et quæritur. Operantur tantum in genere. Causa
efficiens nego, etiam formalis con: quia enim est sanctitas

25.
alia qualia sanctificans quam tantum causant nostra. alia est
legalis que dicitur in hoc, quod deus Cohabitandi populo
Dei et participandi religiosi eius Ceremonijs, hanc causabat
sacra antiqua. alia deniq; tantum moralis, que etiam rebus in-
-antibus evenit, ubi templis operatur, et hoc fertur in genere
Causa formalis. —

Obiicit 3ho. Augustinus quibla 23. ad Bonifacium vult
sacra habere quandam similitudinem rerum, quarum sunt
sacra. ergo solus vis significata est illis naturalis, quam
si ex insubstanto. —

R: d: autem vult sacra habere similitudinem ex insub-
stantione Christi con: ea natura nego. etenim quod lotio
Corporis significet remitti peccatum originale o est ex na-
tura lotionis, sed ex Dei ordinatione. —

Obiicit 4to. Matrimonium est sacrum et tamen non est
Ceremonia sacra sed Contractus Civilis, ergo de ratione
sacra: ut sic non est esse signum sacrum, —

R: nego matrimonium esse Contractum merè Civilem sed
post Christi institutionem est actio sacra, quam Coniuges
vel Christi ministri sunt, si pereram, obiant, sacrilegio
se obstringunt, nunc ad reliquarum particularum in definitione
sacramenti possidarum explicationem redeamus. —
videtur vero sacramentum sensibile signum, insensibile

enim sensibilibus hominibus o quadrant, illud quadrat ut
fieri homines se submittendo rebus sensibilibus, ita submitt
tantur sacra^{ti} sensibilibus a Deo querendo peccati remediū.
Dicitur tho. gratia eo sensu, quo explicatum est
Dicitur tho. a Deo institutum, quia sacramenta institui o
possunt nisi aul per Deum solum auctorem gratia, aut per
facialem eius Commissionem; et hoc facit ad maiorem vene
rationem sacerdotu.

Collige tho. Martirium o esse sacra^{ti}, quia o est cere
monia sacra, quia o est a Deo v a Christo institutum,
tho. quia martirium o est causa efficiens nec morali
nec physica in martirio collocata, nec operatur homo
ul minister Dei, sed solum dicitur spiritus s. ibidem
operari ex facialem privilegio.

Collige tho. sacrificium proprie ul sacrificium est o
esse sacra^{ti}, quia sic sumptum o est directè et imme
diate signum rei sacrae, ul formaliter sacra^{ti} sive
sanctificantis: sacrificium enim directè et immediate
ordinatur ad cultum Dei tribuendum; sacra^{ti} vero
directè et immediate referatur ad ipsos cultores sive susci
pientes, quorum sanctificationem significat, hinc o

26.

sacrificium prodest etiam o sacrificantibus, sicutum vero
o nisi suscipientibus. —

Nola tamen ope rationem sacri, et sacrificij in eodem
re Convenire imo probabile est de facto utrumq; ratione
hanc sic Convenire in agno paschali; neq; enim hinc
offerebatur Deo, sed significabat etiam operationem
nostram de. Captivitate demonis, qualemq; per Christu
ferendam, et sanctificabat legaliter. —

Collige 3to. Sacrificium missae o esse Sacru, quia o
sanctificat nisi in genere causa efficiens movendo Deum,
ut remittat poenam debitam, 2do quia ordinalur prima
rio ad Colendum Deum o hominem. —

Collige 4to. nec orationem, qua Dei gratia impetatur
esse Sacrum, quia o est signu sensibile a Deo institutu
ad sanctificandum moraliter seu in genere causa formativa
nec Ceremonia, qua Christus in cruce in Evangelio
dicens accipite. Evangelium s. nec lingua ignea, sicut
olorum, quia haec o. sunt permanentes a Deo instituta,
nec Evangelium imagines Dei ac sanctorum, nec arca
tabernaculi, quia o sanctificant formaliter nec processio cleri-
corum, benedictio Abraham et Isaac: quia instituta sunt,

ab ecclesia sine tali Dei Commissione.
Collige Sto. necquam Benediclam, quia non producit ad sanc-
talem, sed tantum est dispositio ad illam. Deinde o immedi-
ati a Deo, sed ab ecclesia, sicut instituta.
Dico aqua Benedicla e Dei Cultus debet peccata ve-
nitia, ergo significat et causat spiritualem sanctificationem
ergo est sacramentum. R: n: autens probabile,
etiam est, quod aqua Benedicla e Causa quasi ex opere
operato remissionem venialium, neq ordinetur ad illum effectum
sed praeter preces ecclesie, quae adhibentur varia, per se, inigi-
mit ad infirmitates salanae regimendas, ad quos principaliter in-
stituitur. Causat igitur gratiam indulgentiam, et exaltativam,
quatenus conducit ad excitandum animum, et elicit dolorem
de peccatis, quem sequitur gratia ex opere operantis.
Secundum, quod aqua Benedicla, et eius usus e sint peculia-
riter instituta ad sanctificationem significandam.

Articulus 11us.

Qua sit definitio sacramentorum nova legis.
Dico haec est sacramentum nova legis in genere, est
signum sacrum et sensibile, permanens a Deo institutum
ad significandam, et efficiendam gratiam ex opere operato:
quia haec definitio convenit omnibus et solis sacramentis
nova legis, ideo bona est.

Dicitur in. signum sensibile, quia cum per se homines in
sibilum et necessario rem quorundam materialium includere
debet, ut ab ipsis per aliquam legem percipi possit.

Dicitur de. permanens, quia rito sacramenti, prout hoc de
facto inchoatum est sequitur ut ipsius valor et usus non solum
ad certum tempus sed stabiliter et longius in ecclesia con-
severet.

Dicitur divino. divinus inchoatum, quia solum Deus lingua
auctoris principaliter potest includere tale signum, quod incho-
atum gratia divina collationem annexam habet.

Dicitur per. ad efficiendam et significandam gratiam, quia sacra-
menta nova signa sunt signa practica quae gratiam hominibus
conferunt non nude solum significandi, sed etiam re ipsa lau-
sant, et digne suscipientibus conferunt, et quidem inchoantur
quantum est in se, si non ponatur obex ex parte recipientis.

Dicitur denique. ex opere operato id est per se dignitatem, officia-
ciam, et valorem ipsius operis, utroque quod per moralem ele-
vationem infinita Christi merita facientia includit, et a
Deo tanquam inchoatum nostrae sanctificationis adhibetur,
non vero solum gratiam ex opere operantis, hoc est per se bonitatem
et meritum illius personae, quae sacramentum confert aut recipit.

Nota haec quinque requiri in sacramentis in reperitur ex parte

Dei voluntas, ut homines ^{in eum fide} hanc salutem suscipiant. 2do ex parte
Christi ^{et fructus eius}. 3tio. ex parte ministri sanctas, et
intentis, 4to. ex parte suscipientis affectus boni. 5to ex
parte sacraei quis ipsum institutum a Deo, immediata ^{causa}
Causa hoc ultimam nempe actio ipsa sacramentalis gerata
sive elicita. 6to autem sanctas suscipientis aut ministrantis.
honestas igitur operantis e. 7to v. d. 8to necessaria, ex
parte subiecti ut ageret in 9to fidele. 10to autem est
nostra sacramenta. Causare gratiam ex opere operato, est 11to
= 12to in Concilio Nicarno Florentino, Tridentino Sessione 7.
Canone. 13to ubi dicitur, quod ad si quis dixerit, per ipsa nova legis sa-
= 14to cramenta ex opere operato e. 15to ferri gratiam, sed salam 16to fide
divinae promissionis ad gratiam consequendam sufficere, anathema
est. idem probatur ratione. quia alias falso essent forma bapti-
= 17to zimi et penitentiae, ego 18to de baptizo ego de absolvo, id est de
gratiam remissivam, quam tamen re ipsa non daret. 19to f.
nemo per baptismum nisi media fide potest iustificari, per
= 20to vultis fructuosus e. 21to est baptismus, nisi. 22to Cum Lutheris, et Calvino
fingere vultis queros etiam, quando baptizantur intelligere, 23to f.
iustificationem vocem, et credere in Christum, quasi 24to ipsum potius
quam 25to agulationem meretur. 26to. non minus proficiet ei
qui ministrat, quam ei qui suscipit, nam utrumq. similes

vg. si dicam ex amore, quo amo Belium pauperem dabo
illi Centum Florenos si galus carlet, in hoc casu gallic
nium me o movet, sed est Condicio: al si dicam dabo Gaio
novam vestem, si diligenter Nudcal, ipsum Nudium est causa
moralis, quae movet, illa movent Deum, nostra sacramta, quae
peculiariter continent merita Christi, cum acceptentur ab eo
sanguam dignificata per merita Christi ex ipsa Dei insti-
tutione, sicutq; moraliter ipsius Christi actiones, hic enim
est qui legitur, uti loquitur reguli S. Augustinus, atq;
adeo mirum o est, quod moveat vi meritorum Christi.
Obiicies imo. S. Augustinus tractatu 50 in Joannem unde
inquit tanta virtus aquae, ut Corpus lavat et Cor abluat,
nisi favente verbo, o quia dicitur sed quia creditur, ergo
fides gratiam lavat et o sacramentum.

R. cu Bellamino. Augustinum loqui de fide obiectiva
quasi dicat hanc vim o Compedere verbis proter sonum
physicum, sed proter mysterium fidei, quod in sua significatione
continet, unde addit S. Doctor in isto verbo aliud est
sonus transiens, aliud virtus manens, hoc est verbum fidem
id est verbum continens fidem.

Obiicies rdo. Genesi 17. masculus cuius Caro circumcisa
non fuit, delebitur anima. illa de populo suo ergo et hinc

Circumfio causalis gratiam, quae posita e debetur anima.

Circumfio

Si ex hoc loco intelligi Circumfionem fuisse gravi necessitate imperatam, o autem Causa, vi sua gratiam. — ex habent dicitur

Collige 1mo. Rationem signi naturalis e relationem realem ad rem significatam ita species intentionali habet relationem transcendentalem ad obiecta, sicut refertur realiter ad ignem. Ratio vero signi ad placitum, est tantum denominatio extrinseca a voluntatis actu illius, qui instituit velut forma extrinseca. Et quoniam tantum relatio ad id dicitur, semper significare ad placitum e conventus rei nisi dependens a voluntate alicuius, quae regulat ad hoc potius, quam aliud significandum, haec autem regulatio nihil inditinctum rei imprimis, sed extrinsece tantum denominat. ex his

Collige 2do. vim signi v. i. i. sacramta. o esse forma libera entia rationis, sed entia quaedam moralia ^{per} extrinseca denominationem, neq enim Deus dum sacramta instituit fingit aliquas Chimerae quae nec sunt nec esse possunt in reru natura.

Collige 3to. Symbolicam e significationem sacramtoru, quae est vincula, et nihil in analogia, quam sacra habent cum suis effectibus ablutionem Corporis in baptismo v. g. similitudinem aliquam habet cum ablutione. omnia

2da est significatio Completa, quam habent ab institutione
divina per quam significant gratiam, et istam. o Causam
3tia significatio est, que illis convenit naturaliter, ut
Causis, neq enim intelligi possunt ut Causa, et sic natu-
rales o sunt, quin dicantur in cognitionem effectus, et quide
in hoc 3tio locu vis Causandi e prior vi Significandi:
quare enim Sacramentum est signu gratia, quia istam Causat
ergo vis Causativa est prior ratione, ita quoz prima
significatio incompleta prior est Completa, quare
enim Christus dicitur materias et formas assumptis,
quia habent aliquam similitudinem cu gratia ut huius
u huius modo significandi, sicuti apparet in applicatione
aque per baptismum, que pro se fert similitudinem
aliquam cum emanatione anime. si vero vis significativa
Sacramentorum cu Causativa consideretur, pro se procul a Deo
instituta est, uti certum est vim significandi huius habere
vi Causandi, multa enim significat ut baptismus, qui
non efficit ut morlem, sepulturam, resurrectione Christi,
nihil autem efficit quod o significat, ita incertum est, an
Deus prius instituerit, ut sacramenta significant gratiam
an ut efficerent istam: soluit enim ay. 1mo sacramenta instituerent

in signa et Causas, at tamen videtur prius instituisse in
signa, deinde in Causas, nam sicut natura ita et Deus
illius auctor incipit ab imperfectioribus: ad qui vis signifi-
cative est imperfectior vi Causativa, ergo.

30.

Subiectio 2da. —

De essentia Sacramentorum Physicè spectata. —

Agimus præcedente subiectione de essentia Sacramentorum mo-
dè physica, nunc agendum est de essentia Physicè agimus autem
de Sacramentis nove legis, legono enim ex Comuni Theolo-
gorum sententia in antiqua legis Sacramentis esse fuisse verba,
imò nulla plane verba fuisse necessaria, cuius ratio reddi
potest, quod Sacra legis veteris erant obscuriora, sicut et
ipse status ideoque fiebant per verba, ut solè quæ Clariora
signa sunt, ac proinde agnoscuntur in Sacramentis nove legis, in
quæ sicut est maior lux sic debet esse Clarior, modus
significandi; unde si quæ verba antiquis indidum adhibebantur,
ea tamen esse erant de essentia, aut necessitate Sacramenti,
sed erant tantum deprecatória, et ad libitum Sacerdotis adhi-
bebantur. Dubitari tamen esse potest necessarias etiam fuisse
in antiquis Sacramentis res et quidem in aliquibus saltem certas
et determinatas, ut patet Genes. 17 ubi præscribitur ⁷⁴⁶ ritus circum-
cisionis: Exod. 11 ubi præscribitur ritus aquæ aschalis.

et Levitici ubi respectibus ritus ordinandi status, hac igitur
subsecutione utitur Consideranda sunt. 1° quoniam sunt partes
Componentes in his specie. Sacramentum. 2° quomodo Conyentant.
3° quomodo sunt à Christo determinati. 4° quomodo Con-
tingat illas mutari substantialiter, atq. adeo tolli Sacramentum.

Articulus unus. —

An singula Sacramenta Consistent rebus tanquam
materia, et verbis ul. forma. —

Nota 1°. è esse necessarium ad operationem Sacramenti ul. sic, ut
Constet rebus et verbis, quia ut verum sit Sacramentum. Sufficit
ul. sit signum gratiae, quod potest Convenire. siue verbis sctis,
siue rebus sctis, et Constet, quod in veteribus Sacramentis,
nulla erat huiusmodi distinctio verborum, quae tamen vera
erant Sacramenta. —

Nota 2°. dupliciter res et verba reperiri posse in Sacramentis
1° formaliter si materia sit aliqua actio sensibilis, ut
ablutio in baptismo; forma vero verbalis sit. 2° aequi-
valenter si nomine rerum intelligatur aliqua actio sensi-
bilis sed minus determinata, et ex proprii significatione, nomine
autem verborum, v. sola voces v. aliquid expressius ex-
pressans significationem actionis sensibilis. quae posito
Dico 1°. Sacramenta nova legis v. formaliter v. aequivalenter
Constet verbis ul. forma, et rebus ul. materia. —

Plur 1mo. quia sic expresse habet *Gratum. Florentinum* 31.
hæc omnia inquit sacramenta tribus perficiuntur videlicet
rebus tanquam materia verbis tanquam forma, et personam
nisi. Operentis sacramentum eâ intentione faciendi, quod
facit ecclesia. —

Ratio autem est, quia sicut materia sine forma non habet
vim agendi sed hæc promanant à forma, ita res sensibiles
absq; verbis non habent virtutem sanctificandi, sed hanc
suo modo accipiunt à verbis, adeoq; convenienter dicuntur
currere ad sacramentum tanquam materia, et verba tanquam
forma. —

Plur 2do. quia videlicet Augustinus tractatu in Joannem
dicens, accedit verbum ad elementum et fit sacramentum,
ubi illa vox accedit videlicet significare, quod verba in
sacramentis adveniunt rebus, sicut forma advenire solet
materia: illud enim, quod accedit v. advenit videlicet est
posterius, et ultimum, quod primum est forma: forma
enim est, quod dat ultimum esse rei. dicuntur autem
verba potius accedere rebus, quam res verbis, quia
sicut Composito physico forma determinat materiam,
quæ de se est magis indifferens, ita in sacralis res eandem
de se magis indifferens ad significandum hoc v. illud

sic ostenditur. aqua baptismi e se indifferens, ad ab-
stergendum et refrigerandum, sed verba forma determinat
ad emundationem animo. accusatio sui est indifferens ad
humiliationem, damnationem et condonationem, ad haec ultima
quo est eius effectus sacrali determinatur per verba ab-
solutiois, abs illa caloris. —

Obiicies 2°. Sacramentum poenitentiae videtur perfici solis
verbis, nempe Confessione poenitentis et absolutione
Sacerdotis, ergo et omnia perficiuntur rebus et verbis,
R: 2°. quod in sacrali poenitentiae e solum invenienda
ex parte materiae Confessio externa, sed etiam dolor interior,
adeoq ex hac iam parte e constat solis verbis. —

Ad hoc 2°. in sacrali poenitentiae praeter verba absolutio-
nis et Confessionis Carnere. etiam peccata lingua materia
remota. Eugenius in suo decreto e minus videtur
locutus de iis, quae concurrunt et requiruntur tanquam
materia remota in Sacramento, quam de materia
proxima, quia in baptismo lingua in materia sola nomi-
nal aquam, in Firmatione solum Chrisma, in Eucharistia
solum pane et vinum, in extrema unctione solum oleum Bene-
dictum. et cal. — quae omnia constat ee materiam solu

materia remota sicut sunt peccata in sacramento. 32.
dentur. —

In talis contingit aliquando ut ipsa peccata fuerint peccata
oris, ergo haec quoque fuerunt verba. R: nullum san-
ctum peccatum. oris, quin procedat Cordis, adeoque in sa-
cramento peccata semper invenitur ex parte materiae
aliquid praeter verba. —

Obiector 2do. Matrimonium Contrahi potest sine ulla
verbis, siue nudus Contrahi etiam potest per sola
verba sensum utriusque de presenti exprimentia, ergo
nulla obiectio. —

R: solutionem huius obiectiois dependere ab alia
questione, quae perit oritur tractatu de Sacramento matrimonij;
quid asperari debeat pro materia et forma. propter
modis obiectioem solvendi est negare, matrimonium
perfici posse aut solis rebus aut solis verbis, perfratru
enim mutua Corporis traditione et acceptatione, per
verbum aut lignum, quod verbo aequivaleat expressa,
est enim mutua Contractus, qui incoatur traditione
materiae, et consumatur acceptatione eiusdem, adeoque
coniugis sensus ligno aliquo sensibilibi expressus
provelit in mutua Corporis traditionem est materia,

proal autem Contractus maluam Corpori acceptatione, est
forma, nulus enim et nulare in hoc sacralo succedunt
verbis.

Raop. in hoc sacralo uti possimus ligno, quod sit equi-
valens verbo, est, quia fundatur in Contractu. Actus
autem nulis et litteris ay ac verbis celebrari potest.

Contractus. ergo etiam in sacralo poenitentia, uti poterimus
litteris, et nulis loco verborum absolutionis, quia etiam
hic est Contractus quidam absolutionis.

Deo nego sequela. — Raa dizantur est, quia sicut
utrobiz sit quidam Contractus, pcor tamen peragitur
per modum traditionis et acceptationis Civitatis, ideoq. fieri
potest nulis et litteris. posterior autem est per
modum sententia absolutionis in foro poenitentia, cui
requiritur peragi litteris, quia ha natura sua sunt
publica, aut nulis, quia hi ex se actu o sunt a sen-
tentiam declarandam, quamvis enim possit poenitens
nulis aut litteris Confessio sua declarare, o potest
tamen sacerdos nulis aut litteris absolutionem im-
pendere, cu maior declaratio declaratur ore parte absol-
ventis, qua Confidentis, eo quod absolutio claudat
signet sententiam, pceptio autem eam tantu inchoat.

Ratio. autem Cur ad hoc Sacramentum requirantur verba
formalia est Christi institutio innolens ex ipsa et
Traditione ecclesie, maxime ex florentino Concilio, ubi
in Decreto Eugenij aperit, de omnibus Sacramentis nova
legis ea verbis perfici, sumi autem ibidem verba
opponit, dicit, dum matrimonium exhibi ecclesie a gene
rali doctrina: exceptio autem firmat regulam in contra
rium.

Dico 2do. In quovis Sacramento est res tantum Sacramentum tantum
res per Sacramentum simul. — explicio res tantum dicitur
que tantum significatur et non significat, Sacramentum tantum
est res, que significat et non significatur. res et Sacramentum
simul, que significat et significatur.

Ratio vero Confusionis est, quia in omnibus requiruntur materia
et forma, que tantum significat et per aliud significatur,
et sequentes sunt Sacramentum tantum, res tantum est gratia
que significatur et significat, Sacramentum et res Sacramenti
simul in his, que imprimunt Characterem, est ipse Character,
quia significatur et significat, in Eucharistia Christi
Corpus est res et Sacramentum simul, quia significatur gratiam
et significatur per species. in matrimonio in prohibitis significat

unionem Christi cum Ecclesia et significatur per formam
et materiam. in poenitentia, interior videri significat
gratiam, et significatur per confessionem.

Articulus 2us. —

Non sacramenta. tam materiam quam formam
includant intrinsicè et in re. —

Ratio 1ma. omnia nova legis sacramenta, quae in usu, sine
actione consistunt, qualia sunt omnia praeter Eucharistiam
Constant intrinsicè ex materia et forma tanquam ex partibus
Componentibus. —

Ratio 2^a. quia id aperte indicat Florentinum in Decretis
unionis, ubi haec partes appellantur materia et forma sacramenti,
et potest autem intelligi, quomodo sint materia et forma, nisi
Componentes intrinsicè, aliquod Concretum, materia ^{enim} et forma
et habent alium modum Concurrendi nisi Componentio aliquod
solum resultans ex illis integre. —

Ratio 3^a. quia omne illud Componentis intrinsicè, sacra-
menti in ratione. Sacramenti quidquid Constituit illud in ratione signifi-
cativi, atque sacramentum est minus Constituitur in ratione
significativi per formam, quam per materiam, neque etiam per
solum formam, sed per utramque, neque enim sufficit sola forma

ad practice significandam gratiam nisi ad sit materia, neq. sola
materia nisi detur forma, ergo utraq. indinseic. Concurrunt ad
Comprehendum Sacramentum in ratione Sacramenti.

Dico 2do. etiam Eucharistia sive Fi dretur in fieri sive
in facto esse indinseic Comprehenditur ex materia et forma se
cratoria tanquam ex partibus Componentibus.

Ratio est, quia applicari hic possunt amba rationes quas dedimus.
Nec refert uno, quod materia proxima Eucharistie species
scilicet Sacramentalis permanens sit, et multo tempore duret,
postquam forma potest.

Nec refert 2do. quod forma Secularia ista, nec efficere
nec significare videatur gratiam Sanctificantem.

Dico enim quod veri significet Christum per modum cibi
refectionis Spiritualis, et simul etiam post Objectu Sacramenti
moraliter. Altem, adhuc quasi informet materiam, hoc ipso
videlicet quod species per forma ante prolatam Secratu
Christum presentem Continent, etiam si illa physice iam
perdita fuerit.

Confirmatur id quia Sacramenti quia o est proprium quasi physicu
sed quasi artificiale et morale adeo requirit o physica et
realem compositione, et Coexistentiam physica, sed morale
tantum, quod legi esse potest etiam inter res loco, tempore

dicentes ut potest in Contractu, similiter accidit in matrimonio,
suo modo et convenientia, in quibus sacramentis forma scilicet
absolutio aut alter Sponsus verbis expressis. Longe tempore
et Coexistit simul cu parte materiali.

Dico 3^{ho}. in sacramento significatiue sumpto, prout est
Compositum ex materia et forma abstractendo a significatione
gratia, res se habent per modum materiae verba per modum
forma, ista ut includantur res et verba in recto. Contra in
sacramento replicatiue sumpto sive prout est signum,
res et verba simul sumpta se habent per modum
materiae, significatio per modum forma.

Rao 2da partis est Calor est forma calidi ut calidum
est, albedo est forma albi ut album est, ergo signifi-
catio est forma signi, ut signum est, aliquid sacramentum est
signum. ergo istius forma, ut dicitur est significatio.

Quaesitio 2ma. an verba causent gratiam, qua vera
R: negative. quia verba ut causatiua debent esse priora
effectui aliquid verba ut vera sunt posteriora, ergo ut vera
non causant.

Plus mi: signum id quod significatiuam esse, v.g. verba
hoc est corpus meum quatenus vera signum corpus

Christi esse, pro ut significant, ergo celestius o sunt priora
natura, sed posteriora, ac proinde ut sic non possunt esse
Causa Corporis. —

35.

Quæres 2do. quomodo materia et forma Sacramentorum
debeant sibi invicem uniri.

R: per unionem moralem id est verba debent esse tam pro pingua
materia, ut ex modo, quo peragitur Sacramentum intelligatur per
verba determinare materia, et hæc cadere sub illam:
hoc igitur enim Consuebitur materia et forma Sacramentalis
uniri moraliter. Peragitur tamen unius Sacramenti maior
requiritur propinquitas quam respectu alterius. ut in
quam poenitentia. hæc enim exercetur per modum Iudicij
in quo prolatio sententia potest aliquamdiu differri, sed in
Baptismo materia est ablutio, que significatur per ista verba,
ergo maior requiritur propinquitas, ne verba sint falsa.

Quæres 3tio. si res et verba sunt materia et forma
Sacramentorum, ut est una in illis indivisibilis significatio
duplex partialis.

R: est formaliter unica indivisibilis.

Ratio quia quando forma denominans est simplex, denominatio
quoque simplex est, atque forma denominans materia et forma Sacramentorum
est simplex, scilicet unica et indivisibilis Dei inablitio, et
o Connaturalis à rebus et verbis per se, ergo.

Articulus 31us. —

Non etiam Intentio ministri sive Pars
Sacrali Intrinsicca. —

Dico est Intentio ministri necessario reposita in omnibus
Sacralis et tamen est pars intrinsicca Sacrali, sed tenet se ex
parte Cause efficientis id Martiron, et alij Contra Soria
Gaza et alios. —

Rao est. rino. quia si esset intrinsicca Sacrali pars prout
istud analogiam quamdam habet cum Composito physico,
v. scilicet materia. v. forma, neutram dici potest, quia ex Celo
Florentino res sunt materia verba sunt forma, ergo intentio
est intrinsicca Sacrali. —

Rao est. rco. si intentio ministri esset pars Componens
Sacralum, etiam intentio Adulti suscipientis esset pars
intrinsicca Sacrali, atqui hoc falsum est, ergo —

Ratio maior. dico rco aduersarios intentio ministri est
pars Sacrali, quia ista dicitur posse alij omnibus Sacrali
Voluntatis, sed similiter posse alij omnibus, et dicitur in
dictione Adulti suscipientis Voluntas Sacralum, ergo est etiam
Pars. deniq. si valeat ea ratio potest ordinis esse pars
Componens Sacralum, quo omnia sunt abso-
luta, quia ista Conditiones sunt ex parte Cause efficientis

36.
susipientis, sine quibus talis materia et forma o
: ducuntur ul. trahuntur.

Abiicitur. mo. ex hoc probatur. forma esse partem in:
: dinsicam Compositi physici, quia omnibus compositis, et
ea sola sublata tollitur Compositum, alqui etiam om:
: nibus compositis, et sublata sola intentione. tollitur sacra-
ergo illa est ars intrinseca.

R. d. mo. tollitur formaliter sacra- sublata intentione nego:
: Speculativè. Com. illa sublata Creatore tollitur Creatura,
Creator. Iamvis ars Creatura o est intrinseca. — Deinde rdo
nos in logica de relatione, illud est pars, quod est nihil
rem ul. quod sive in recto.

R. d. Cum Rhodus quotiescumq; abest intentio nego. non
materiam et formam sacra-; quia sint actu materia et
forma, illa enim entitas veri agita est, ul. sit materia
et forma sacra-; sed o est actu talis, si auferatur Causa
Effectiva, quae est ipsa intentio, quia o ponitur materia et
forma, quando mysticus o agit ul. mysticus Christi, o agit
autem talis, quoties sine intentione operatur.

In forma igitur nego. Suppositum minoris, subest ponit omnia
in actu rdo, sive in ipso esse sacra- sine intentione, hac enim
ablata tantum ponuntur ea. quae possunt esse sacra-

o autem que sunt.

Obiicies 2do. si Intentio tantum e[st] Causa se tenens ex parte
Causa efficientis, ergo etiam dolor in sacramento poenitentia, erit
tantum talis Causa.

R: n[on] sequitur. Dignitas est, quia dolor aliquando sine Causa
:one mai[or]i externo signo manifestatus sufficit ad sacramentum.
poenitentia, intentio sola nunquam sufficit.

Obiicies 3tio. Intentio est unio partium, atqui unio est intrinseca
soli, ergo

R: nego mai[or]i: unio enim partium fit in Causa propria
quodam materia et forma.

Obiicies 4to. Traditio et acceptatio Corporum in matrimonio
sunt intentio, sed hec sunt intrinseca matrimonio, ergo et inten
tio.

R: duplex est Intentio in his qui Contrahunt
una est Tradendi Corpus alteri. 2da faciendi quod facit
ecclesia. una est intrinseca sacramento, quia est ipse Contractus.
2da est solum requisita ex parte Causa efficientis.

Articulus 4tus.

Quomodo Christus res se determinavit partes sacrorum.
Dupliciter potuit Christus determinare materias et formas,
uno generice dicendo ut volo ut dolor sit pars sacra[m]enti poenitentia
sive sit Causa, sive actus. — 2do specificie dicendo ut

Etur quia id satis indicant scriptura. Matthaeo 16. Christus
dilexit ecclesiam et tradidit semetipsum pro eo, ut illam ^{illam} sancti-
ficaret mundans illam lavacro aquae in verbo vitae, ubi
Apostolus dicit ad baptismum requiri determinatam rem
scilicet aquam, requiri etiam certa verba dum addit in verbo
vitae, et haec o exprimat, quoniam haec verba sint ea tamen
colliguntur ex Matthaeo 28. ubi Christus ait baptizantes
eos in nomine patris etc. in quo sensu ista Christi verba
Seniger intelligit ecclesia. Matthaeo autem 26. indicatur res
et verba, adhibenda esse in fectione Eucharistiae, quando
dicitur Christus accepisse panem, et dixisse hoc est corpus
meum id est de sacramento confirmationis insinuat ad eorum
gloriam ubi dicitur Apostoli firmatis in populo, et
orare similiter de extrema unctione Jacobi 5. de sacro
ordinis una ad Timotheum 4. ubi dicitur noli negare
gratiam, qua in te est, qua data est tibi per prophetiam
cum impositione manuum presbyteri. Item Joannis 20
pro sacramento poenitentiae determinandum pro materia peccata,
pro forma absolutio, dum dicitur quorum remiseritis
peccata, remittentur eis. —
Dico 3. hio. etsi omnes materia et forma sacramentorum sint à
Christo instituta o tamen singula instituta sunt quoad finem

Infirmam, sed aliqua tantum generice determinando adpe^{39.}
ciem ab apostolo v. Ecclesia.

Plus. quia id in iuris Constal in matrimonio uelote
quod nullam certam formam habet in specie, sed neq. uel
u. uerbo u. scripto u. nullo perfici, sed neq. est certum
quoad materiam. cum possit etiam privato celebrari
ante Tridentinum, et ubi modo Tridentinum. o. est receptum
potest etiam et debet celebrari Contractu publico post
Tridentinum, et ubi hoc est receptum.

Constal uero in sacramento poenitentia quod tam abtrusione
quam Chisione qua specie differunt perfici potest, ubi et
Confessione siue per uerbum siue per scriptum siue per
nulus expressa.

Constal etio. In sacramento Eucharistia, quo in quavis specie
ferri uini et panis, modo panis de tritico u. uini de uita
fit, perfici potest. Cum tamen sint, qui docent panem
ex tritico et uina de uita, posse specie. Infirma differe.
Dico 4to. materia et forma sacrorum o. possunt proxime
et formaliter mutari ab ecclesia, possunt tamen remote
et materialiter in aliquo saltem sacramento.

Ratio ex facto ecclesia, id fecit in matrimonio, nam ante
Tridentinum ualebat Contractus clandestinus, post illud ualid

ergo materialiter est proxime et formaliter, quia in ecclesia est
potest, ergo remote et materialiter, mutare tamen proxime
et formaliter si efficeret, ut Contractus legitimus translationis
panis in Corpora. est esset materia valida huius sacri actus
de facto est, quod autem ecclesia voluerit Contractum esse esse
legitimum nisi sub tali et tali forma, praesentia scilicet panis
et duorum testium hoc est est mutari materiam et formam
sacramentorum nisi, quia materialiter, ita videmus principes, qui
dicunt legitimos Contractus reddere illegitimos veluti agere
in donationibus et testamentis nisi certa serventur Conditiones
obicitur simo. scilicet Christus saltem genericè determinavit
materiam et formam sacramentorum substantialiter, eundem
in omnibus ecclesiis, atque est factus ergo.

Obicitur minor. olim et nunc in graeca ecclesia diacones
solum manuum impositionem ordinabantur, in latina
nunc ^{de facto} per manuum impositionem et traditionem libri evan-
geliorum formam illi respondentem, nequam fieri poterat
ante evangelia scripta.

Obicitur duo. olim et nunc in graeca ecclesia ordinabantur
per manuum impositionem supra Caput ordinantur, in eccle-
sia latina ordinantur de facto per traditionem panis et
vini —

R: has materias et formas esse diversas substantiales
materialiter sed o substantiales formatiles, quia Christus
voluit sacram. illud fieri per aliquod signu sensibile.
significativum potestatis, quae dicitur quaecumq hoc
fit Christo perinde est. Ecclesia vero aliter deter-
minavit pro Graecis, aliter pro Latinis. —

Instabis. si solum manuum impositione est materia suffi-
ciens apud Graecos, ergo etiam apud Latinos est sufficiens
atq. illa post unum manuum impositionem sufficienter ordi-
natus erit presbyter adum utramq. potestatem accipi-
endi et remittendi peccata. —

R: si una manuum impositione applicetur forma
significans utramq. potestatem. atqui hoc o fit ergo,
Buenos. quomodo partes sacerdotum consensurus mutari
substantiales. —

R: Certum est. mutationem substantialem v. materiae
v. formae annullare sacram. quia Christus alijs sub-
stitit o dedit vim significandi, et causandi gratiam, quod
si accidentalis sit tantum. mutatio, fit quidem sacram.
sed mutans peccat mortaliter nisi v. propter inadvertentiam
v. materiae levitalem excusetur. Ratio substantialis propterea
tunc accidit, cum o consensus materiae esse eadem, ut si

pro Eucharistia adhiberes massam eandem, hoc est in o
Censetur esse panis, & cum sensus verborum perit, ut si dicitur
in Generatione hoc est enim verbum meum. accidentaliter
mutatio fit cum materia nihilominus eadem Censetur
in Substantia, nisi adhiberes pro Eucharistia panem alium,
& cum manet eadem sensus forma, quae forma quadrupliciter
deservit potest accidentaliter. Articulus Corruptio verba
v.g. si unam litteram ponas pro alia ut hic est calis
meus pro calia. 2do verba transponendo hoc est meum
Corruptio. 3tio. alia verba interserendo v.g. ego de baptizato.
Iusuris accendens Candelam in nomine patris. 4to quaedam
addendo ut ego de baptizo in nomine patris omnijolorum.
ne autem in forma erretur observantur hi duo versus.

Nil verbis demas, nil addas, nil variabis,
transmutare. Cave. Corrupture. verba morari.
Articulus 5tus.

Quid de Ceremoniis et Sacramentalibus dicendum.
Illa pertinent ad Sacramentorum integritatem. quaritur
hic quid sint quid possint, ad quid prosint.
Dico Articulus. iuxta Bellarminum est actus externus religionis
qui non aliunde habet laudem, nisi quia fit ad Dei hono
rem, ut genua flectis et Ansio peccatoris.

240.
Certum autem est, Ceremonias aliquas esse in ecclesia
à Christo ab Apostolis institutas, quas ex nulla Scriptura
sed ex sola Traditione habemus, nam sicut Corinthiorum 10
Apostolus ait cetera cum venero dicentiam, quae vero dicta
suerit Scripta s̄ sua. — S. Augustinus inter alia, quae
Apostolus designavit voluit etiam esse, ut Jejunia ac vigilias
Eucharistiam — Basilus inter cetera numerat signa
Crucis, quod ab Apostolis institutum sola Traditione ad
nos provenit.

Item 2do. Ceremonia Ecclesiasticae vi aliqua spirituali
instructa sunt. S. Athanasius enim inquit signa Crucis
omnia magica confutantur, et veneficia inefficacia
sunt. — S. Augustinus dicit, nam ullo modo uti ferunt
autem haec signa contemnere, contemserunt haec utique
illa profecerunt.

Item 3to. multiplex est Ceremoniarum utilitas, ut oriun-
tur ex devotione, ita etiam et servant et augent, ut
docet S. Augustinus per solam 119. quod ipsum et nos
experimus, cum longula intramus, luminibus, et ornamentis
illustrata advertimus nos excidari ad idolatram. — 2do.

Ceremonia sunt radibus loco Scriptura eosq̄ invehunt 3to.
Juvant memoriam et mysteria natalitatis vj et Resurrectionis
facilius retineat populus. 4to. Servant religionem, earum
enim maiestas facit ne mysteria fidei valescant, quocirca

reale s. Augustinus aperit nullam religionem neq. veri
neq. falsam sine Carermonijs esse. Psalere —
s. sicut per sacra dicta quimus a gentilibus, ita per
Carermonias ab haereticis, sicut etiam signu Cracis ab
shinencia a carne sicut bla. huarant nos ab heterodoxis,
s. augel merita apud Deum, cu sint adus religionis
ijdem fidem nostram proficemur. —

Dices Deus nullas Carermonias o instituit —

R. d. in genere nego in specie con: Deus vult a nobis
tam Corpore quam animo Coli, quo autem modo in
nullis reliquit ecclesia, quando Genesi 4lo Abel obtulit
de agribus gregis suo, quando Jacob Genesi 28 erexit
lapidem in titulum, quando Joannes baptista vinum hiera
o bibit, locustas comedit, placuerunt et Abel et Jacob
et Joannes Deo, et tamen hoc ille o proceperat —

Dico 2lo. Carermonia etiam absente. scandalo o profund
omitti nam ad Hebraeos is obedire propositis verbis
ad Romanos is o solum propter iram, sed etiam propter
scientiam, qui autem resistunt inquit Apostolus ipsi sibi
damnationem acquirit, unde. Haereticus habetur, qui in
hoc genere o obedit. —

Ratio est, quia si libera foret Carermoniaru observatio

41.
nec epet uniformitas nec ordo in ecclesia, alqui Apostolus
vult imo Corinthiorum 14, ut omnia honeste et ad unum
ordinem fiant, quem in finem Culum Tridentinum
c. 7. cum Canonem istum edidit, si quis dixerit receptas
et approbatas ecclesie ritus in solemnibus sacrorum admi-
nistratione adhiberi Consectos, aut Contemni, aut sine
peccato à ministris pro libitu omiti, aut in novos
alios, per quemcumq; ecclesiarum pastorem mulari, ipse
anathema sit. —

Dico 5to. Ecclesia potest nihilominus novas Ceremo-
nias institueret o quidem ad Justificandum à peccatis
mortalibus, sed ob alios fines vq; ad ornandum magis
et Clarius representandum aliquod mysterium v ad expel-
lendos demones morbos peccata venialia purganda, itq;
per modum integrationis, ut cū ecclesia benedicit palmas
agros et cal: reliquit enim Christus ecclesie potestate
ad istiusmodi beneficia minora, ut instituat signa quibq;
applicentur ipsius merita, si enim Synagoga Judaeorum
auctore marthaeo Coltheis quo addidit novu festum, quod
Deus non instituit, uti etiam longiore Iudith factum
est o debet minoris Conditionis ee. ecclesia, quin etiam
Apostoli 14: actoru 19. instituerunt novam Ceremonia

Scilicet ut gentiles abstinere à sanguine et suffocato, quod
Legi Deus nusquam iusserat, nisi Judaeos, quorum lex per
mortem Christi abrogata erat.

Quares quoniam ex his Ceremonijs sint Sacramenta, et
quis eorum effectus.

Ad 1° eadem hoc versu Comprehenduntur, et fun-
dantur, ut plurimum in Jure Canonico.

Orans, vinculus, edens, Confessus dans benedicens.

Explicio. Dicitur 1°. orans, id est recitans orationem
dominicam huc reducitur unctio pectoris, et oratio in
ecclesia Esperata. ex 3^{ho} regu 4to. qui oravit in loco
isto.

Dicitur 2°. vinculus subintellige aqua bene-
dicta ad quod reducitur unctio Ceremonialis in regem.

Dicitur 3^{ho}. edens scilicet benedictum panem, quem
olim eulogias vocabant.

Dicitur 4to. Confessus sed generaliter.

Dicitur 5to. Dans id est elemosinam.

Dicitur 6to. benedicens episcopum v. Abbatem Specu-
lum. his additur usus talis benedicti, vini S. Joannis
herbarum benedictarum,igni Crucis, signi Crucis,
exorcismi.

Ad 2°. effectus horu Sacramentorum. inter ceteros est
remittere venialia, ita habet Bradlio antiqua Judehu

Opus et decreta. —
Rideo 2tio. et si probabile sit, quod remittant peccata
venialia ex opere operato immediate, si homo sit dispo-
-situs, et sic ulatur, ut vult Bledesina, quod tamen
tantum mediale excitando nos ad actum attritionis aut
alium pium modum, ut vult S. Thomas sententia est
decreti piam. Formior vide Trilucium. —

Disputatio 2da. —

De Efficacia Sacramentorum. —

Explicita Institutione, et quidditate sacerdotum inquirimus
hoc loco virtutem eorum effectivam, de qua quaeritur
1mo. an sacra vere causant gratiam. 2do quomodo
illam causent physice, an moraliter, 3tio. qualem et
quantam gratiam causent. —

Sectio 1ma. —

Non sacramenta nova legis vere causant
gratiam et quomodo Physice, an moraliter?

Articulus 1mus. —

Non sacra nova legis vere et immediate
causant gratiam. —

Dico 1mo. Causant immediate gratiam. —

Primo 1mo. ex Scriptura, quia actorum 2do ait Petrus